

O pisanju općih imenica i pridjeva iz drugih jezika

Bertić, Martina

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:642116>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-23**



FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)



Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Dvopredmetni diplomski studij hrvatskog jezika i književnosti (nastavnički smjer) i engleskog jezika i književnosti (prevoditeljski smjer)

Martina Bertić

O pisanju općih imenica i pridjeva iz drugih jezika

Diplomski rad

Područje: humanističke znanosti

Polje: filologija

Grana: kroatistika

Mentor: prof. dr. sc. Branimir Belaj

Osijek, 2017.

Sadržaj

Predgovor	3
1. Uvod	4
2. Politički i povijesni okvir standardizacije hrvatskog jezika	6
2.1. Ilirski pokret i Ljudevit Gaj	7
2.2. Razvoj i nasljeđe filoloških škola.....	8
2.3. Političko i društveno stanje u Hrvatskoj u 20. stoljeću	9
3. Prihvatanje riječi iz drugih jezika u hrvatski jezik	10
3.1. Podjela riječi iz drugih jezika prema stupnju usvojenosti u hrvatski jezik	10
3.2. Kako riječi iz drugih jezika ulaze u hrvatski	12
4. O pisanju pridjeva i općih imenica iz drugih jezika	13
4.1. Zastupljenost pitanja o pisanju riječi iz drugih jezika u pravopisima	13
4.2. Pisanje općih imenica iz drugih jezika	17
4.3. Pisanje pridjeva iz drugih jezika	27
4.3.1. Posvojni pridjevi	27
4.3.2. Odnosni pridjevi	30
5. Zaključak	38
6. Popis literature	40
7. Popis ilustracija	44
8. Prilozi	45
8.1. Prilog 1. Kronološki redoslijed izdavanja hrvatskih pravopisa	45
Sažetak	50
Summary	51

Predgovor

Temelj jedinstva hrvatske države svakako je jezik, upravo hrvatski, a ne bilo koji drugi. On oblikuje opće građansko, kulturno i obrazovno prostranstvo. I služiti se njime na visokoj razini treba svatko u Hrvatskoj. Artur R. Bagdasarov

Godinu 2017. obilježuju dvije velike obljetnice našega jezika – 150. obljetnica proglašavanja hrvatskoga jezika službenim (diplomatskim) [sic!] jezikom te 50. obljetnica Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika (Miloš, 2017: 11).

Sva su se pravopisna pitanja rješavala (ili pokušavala riješiti) na jedinstvenom Vijeću za normu hrvatskog standardnog jezika i pravopisa¹ koje je osnovao 14. travnja 2005. godine Dragan Primorac, tadašnji ministar znanosti, obrazovanja i športa. Toga vijeća od 8. svibnja 2012. godine odlukom tadašnjeg ministra Željka Jovanovića više nema, ali njihovi su zaključci ostali zapisani.

Članovi Vijeća predstavljaju struku i zbog toga će uz odabrane pravopise hrvatskog jezika glavna ideja ovog rada biti njihov zaključak s 14. sjednice održane 19. listopada 2006. godine, na kojoj se u prvoj točki raspravljalo o pisanju stranih imena i od njih izvedenih pridjeva.

Kako se osobno ne slažem sa svim zaključcima Vijeća, s rezervom uzimam njihovu preporuku za rješenje pitanja koja analiziram i s velikim zanimanjem počinjem dublje proučavati najprije povijest hrvatskih pravopisa, političko stanje hrvatske države u doba tih pravopisa i naposljetku samih knjiga hrvatskih pravopisa od Ivana Broza do danas.

¹ Za čelnu osobu Vijeća za normu hrvatskog standardnog jezika bio je postavljen hrvatski akademik Radoslav Katičić, a za zamjenika akademik Mislav Ježić. Članovi Vijeća bili su Ivo Pranjković, Dunja Pavličević-Franić, Mirko Peti, Ljiljana Kolenić, Dunja Brozović-Rončević, Marija Turk, Branka Tafra, Tomislav Ladan, Mile Mamić, Ivan Zoričić, Joško Božanić, Marko Samardžija (Nakon smrti Tomislava Ladana 2008. u Vijeću ga je zamijenio prof. dr. sc. Marko Samardžija)

1. Uvod

O hrvatskom se jeziku brinu i o njemu raspravljaju mnoge državne institucije, portali, časopisi, pojedinci. S hrvatskim se jezikom susrećemo u djelima hrvatske književnosti, u novinama, na portalima, na vijestima, u reklamama, na cjenicima, u pjesmama i u uličnim razgovorima. Onaj tko se rodi u okruženju hrvatskog jezika, usvoji svoju inačicu hrvatskog jezika koja nije jednaka inačici nekog drugog govornika koji se rodi u nekom drugom okruženju hrvatskoga jezika, u drugoj obitelji, gradu ili državi. To ne znači da jedan ili drugi govore više ili manje vrijednom inačicom hrvatskog jezika, već su razlike među tim inačicama vrijedne bilježenja i proučavanja i prema njima se ti govori kategoriziraju u lokalne govore, skupine govora, poddijalekte, dijalekte i narječja hrvatskog jezika. Tako će jedan govornik rođen u Bolu govoriti lokalnim govorom općine Bol, koji pripada primorskom poddijalektu južnočakavskog dijalekta čakavskog narječja (Lisac, 2010: 79). Drugi, rođen u Kotoribi, govorit će lokalnim govorom općine Kotoriba iz donjodubravske skupine govora donjega međimurskog poddijalekta kajkavskog narječja (Blažeka, 2010: 155). Treći će pak, rođen u Bošnjacima, govoriti govorom općine Bošnjaci, koji pripada posavskom poddijalektu slavonskog dijalekta štokavskog narječja hrvatskog jezika (Lisac, 2002: 58).

„Hrvati [govore] štokavskim, čakavskim i kajkavskim dijalektima“ (Brozović, Ivić, 1988: 4). Kako bi se govori, dijalekti i narječja koji su organski idiomi jer ih nalazimo u uporabi, u uzusu, mogli zvati hrvatskim, mora postojati jedna viša razina, jedan neorganski idiom koji bi ih sve obuhvaćao. To je standardni jezik koji se, kao i svaki jezik, mijenja. Pravila i preporuke koje određuju pravilno pisanje riječi u standardnom jeziku izdaju se u knjizi pravopisa. Prema toj skupini pravila i preporuka nešto se u hrvatskom standardnom jeziku može smatrati pravilnim ili nepravilnim, dok se u lokalnom govoru i razgovornom stilu najnormalnije koriste mnogi oblici koje pravopisom nisu pravilni za hrvatski standardni jezik. Od neizmjerne je važnosti to da svaki govornik hrvatskoga jezika poznaje važeća pravopisna pravila kako bi mogao ispravno koristiti hrvatski jezik u situacijama kada se to od njega traži, primjerice, u javnoj komunikaciji i u javnim ustanovama. „Potrebna je ljubav prema jeziku i volja za učenjem da bi se (na)učio standardni jezik, a trud koji većina pri tome ulaže najviše se odnosi na pravopis“ (Miletić, Novaković, 2009: 31). Rezultati dobiveni u jednom istraživanju u osnovnoj školi pokazuju da učenici po završetku osnovne škole ne uspijevaju dovoljno ovladati pravopisnim pravilima, a, nažalost, nerijetko smo svjedoci tome da se u srednjoj školi pravopisnoj problematici ne pridaje onoliko pozornosti koliko bi to potrebe svakodnevnog životne prakse zahtijevale (Miletić, Novaković, 2009: 44).

Pravopis se uređuje po nekoliko načela. „Ta se načela odnose na različite dijelove pisane prakse: jedna odlučuju o interpunkciji, druga o velikim i malim slovima, treća o rastavljenom i sastavljenom pisanju riječi, četvrta o pisanju izgovaranih slova, i još neka“ (Brozović, 2005: 41). Ni jedan pravopis nije zasnovan isključivo na jednom načelu, ali jedno uvijek prevladava pa se pravopis onda naziva po tome temeljnom načelu. Hrvatski je pravopis fonološko-morfonološki: po fonološkom načelu, koje je dominantno, piše se slatka (prema sladak), otpuhnuti (prema od + puhnuti), pretpostavka (prema pred + postavka), iskopati (prema iz + kopati), iščupati (prema iz + čupati), opkoliti (prema ob + koliti), stambeni (prema stan + beni) itd., a po morfonološkom, koje pretpostavlja čuvanje glasovnog sustava tvorbenih jedinica (neprovođenje glasovnih promjena) – predsjednik, odčepiti, gradski, podšišati, podciknuti, jedanput, izvanbrodski. Prvi hrvatski pravopis u današnjem smislu riječi jest *Hrvatski pravopis* Ivana Broza iz 1892. godine. Njime je standardizirana hrvatska fonološko-morfonološka pravopisna norma (Badurina, 2012: 66).

Godine 1892. *Hrvatski pravopis* Ivana Broza uvodi prevladavajuću fonološku pravopisnu osnovu hrvatskog standardnog jezika, 1899. godine objavljena je *Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika* Tomislava Maretića, 1901. godine tiskan je Broz-Ivekovićev *Rječnik hrvatskog jezika* koji je, protiveći se jezičnoj diktaturi Khuen-Héderváryya, doprinio pobjedi hrvatske frakcije škole Vuka Karadžića (Bobaš, 2013: 50).

Svaka knjiga hrvatskog pravopisa vodi se pravopisnom normom, tj. načinom pisanja pojedinih jezičnih jedinica (posebno u dvojbenim situacijama), a sastoji se uglavnom od dva dijela: pravopisna pravila² i pravopisni rječnik³ (najnoviji IHJJ pravopis ima i pojmovnik). U ovom radu analizirat će se pravopisno pravilo o pisanju riječi iz drugih jezika kroz sve (dostupne) knjige hrvatskih pravopisa u posljednjih sto dvadeset pet godina. Preciznije, baviti će se dijelom o pisanju pridjeva i općih imenica iz drugih jezika u hrvatskom jeziku.

² Poglavlja su to primjerice o pismu – u hrvatskom jeziku to je latinično pismo, hrvatska latinica ili gajica; o posebnim fonemima – č, ć, dž i đ; o smjenjivanju ije/je/e/i/0 – o refleksu jata u kratkim i dugim slogovima te u nekim posebnim skupinama i oblicima riječi; o kontaktima fonema na morfemskim granicama u govoru i pravilima o bilježenju ili nebilježenju takvih promjena (*otkriti*, a ne *odkriti*; *zipka*, a ne *zibka*; o interpunkcijskim znakovima, rečeničnim znakovima ili razgocima (točka, upitnik, zarez, crta, dvotočka, navodnici i sl.); o pravopisnim znakovima (spojnica, zvjezdica, smješci); o velikom i malom početnom slovu (*Austro-Ugarska Monarhija*, *Europska Unija* i sl.); o sastavljenom i nesastavljenom pisanju – odvajanju riječi bjelinama i povezivanju riječi crticom (*političkoekonomski*, *ban pučanin*, *ne-biće*); o kraticama – jednostavne kratice ili abrevijacije (*pr. Kr.*, *god.*) i složene kratice ili akronimi (*RH*, *HNK*), o pisanju riječi iz drugih jezika – strane vlastite imenice i ostale strane riječi (*Fjodor Mihajlovič Dostojevski*, *darvinistički*); o transliteraciji (prijenosu jednog slovnog sustava u drugi) i transkripciji (podrobnom bilježenju izgovora riječi iz kojega god jezika posebnim sustavom znakova) stranih imena; o prenošenju dijela riječi u sljedeći redak i o pisanju bibliografskih jedinica, uputnica i bilježaka.

³ Pravopisni je rječnik popis pravopisno zanimljivih riječi i njihovih pravopisno zanimljivih oblika, tj. popis riječi u kojih se može pojaviti pravopisna dvojba (nije opći rječnik standardnoga jezika ni jezični savjetnik).

2. Politički i povijesni okvir standardizacije hrvatskog jezika

Jezik je zrcalo svakog društva. Ono što se događalo s jezikom zapravo je odraz stanja u drugim društvenim područjima. Primjerice unutardržavna dezintegracija, raspad Jugoslavije i aktualne česte političke promjene u hrvatskoj vladi. Zbog toga je važno usporedno pratiti što se događalo na povijesnom i političkom planu uz promjene pravopisa i pravopisnih pravila.

U knjigama hrvatskog pravopisa postoji nekoliko poglavlja oko kojih nisu složni svi hrvatski jezikoslovci i za koja se u različitim izdanjima hrvatskih pravopisa nude različita rješenja i preporuke.⁴ Povod ovog istraživanja upravo je to neslaganje. Predavanjem Ive Pranjkovića o hrvatskoj pravopisnoj normi u zadnjem desetljeću 20. stoljeća na Četvrtom hrvatskom međunarodnom slavističkom kongresu u Varaždinu i Čakovcu otvorena je vrlo zanimljiva tema bliske povijesti hrvatskih pravopisa, pogotovo najzanimljivijega i najburnijega razdoblja devedesetih godina u kojima je došlo do “pravopisnog dvovlašća”, tj. supostojanja odredaba pravopisa BFM⁵ te pravopisa AS (Majić, 2006: 251). Da bi se dobila objektivna slika stanja, ali i da se ne bi premašio opseg rada, bit će obuhvaćeni hrvatski pravopisi od Brozovog iz 1892. godine pa sve do najnovijeg pravopisa IHJJ-a iz 2013. godine.

U razdoblju od 378 godina, od 1639. godine do 2017. godine, hrvatsko (pravo)pisanje opisano je u čak 42 djela, od kojih su 23 djela grafijski predstandardna, a ostalih je 19 standardnih. Računaju li se sva izdanja, pretisci i dotisci, ukupan broj pravopisnih djela iznosi 115 od kojih je 46 predstandardnih i 69 standardnih. Što se tiče pravopisa u užem smislu, govori se o 16 hrvatskih pravopisnih priručnika od kojih su 3 predstandardna i 13 standardnih. Oni su izdani u 64 izdanja, od kojih je 6 pisano predstandardnom, a 58 standardnom grafijom.

Brojnost pravopisnih djela i izdanja u ovolikoj mjeri potvrđuje dugu tradiciju pismenosti i važnost (pravo)pisanja na hrvatskom jeziku, kao i blisku vezu hrvatskoga jezika i nacionalnog identiteta.

Što se tiče nacionalnog identiteta i povijesnih okolnosti stvaranja hrvatske države, novija priča oko hrvatskih pravopisa (onih koji su obuhvaćeni u ovom radu) započinje u vrijeme ilirskog pokreta i osnutka filoloških škola koje u razvoju hrvatskog standardnog jezika vjerojatno predstavljaju prvo jasno razgraničenje i podjelu jezikoslovaca u razmišljanjima o

⁴ „Pravopis je u pisanoj komunikaciji ono što su u prometu prometna pravila, prometni propisi. I on je potreban. Pravopisna je politika uvijek izraz nužde. Jer pravopisna je politika potrebna samo onda kada ta pravila ne funkcioniraju. Dakle, ili nisu jasna, ili nisu dovoljno definirana, ili ih ne prihvaćaju. Najbolji je pravopis onaj koji se ne mijenja. Svaka je promjena pravopisa – ali baš svaka – zlo, i opravdana je jedino ako doista uklanja velike nedostatke i donosi veliki napredak” Radoslav Katičić (2013: 15).

⁵ BFM i AS skraćene su za pravopise Babić-Finka-Moguš i Anić-Silić; pogledati popis literature

onome što je *ispravnije* od ispravnog u hrvatskom jeziku. Nastale su u drugoj polovici 19. stoljeća, poslije rješenja temeljnih pitanja standardizacije.

2.1. Ilirski pokret i Ljudevit Gaj

Rođen početkom 19. stoljeća (1809. godine), Ljudevit Gaj kao predvodnik kulturalnog i političkog ilirskog pokreta prvi put je ujedinio sve Hrvate u jednom jeziku i u jednom slovoписu (grafiji). Kad mu je bila tek 21 godina (1830. godine), izdao je u Budimu poznatu knjižicu *Kratka osnova horvatsko-slavenskog pravopisanja poleg mudroljubneh, narodneh i prigospodarneh temeljov i zrokov*.⁶ Gaj 1835. godine izdaje *Novine Horvatzke* na kajkavskom narječju s prilogom *Danicza Horvatzka, Slavonzka y Dalmatinzka* na kajkavskom i štokavskom narječju, dok uz stari pravopis katkad upotrebljava i novi. Početkom 1836. godine mijenja naslov u *Ilirske narodne novine, Danica ilirska* i uvodi novi slovoпис i tako uvodi hrvatski književni jezik stiliziran na štokavskoj narječnoj osnovi po ugledu na tradicionalnu hrvatsku književnost Dubrovnika i jezikoslovca Bartola Kašića. Stilizacijom hrvatskoga jezika na štokavskoj osnovi Gaj nije prekidao jezičnu tradiciju, nego ju je nastavio i proširio obuhvativši sva hrvatska narječja prema jednom stilu, u prvom redu prema dubrovačkom i slavonskom. On je dakle jedan od hrvatskih književnih jezika, koji je u Hrvata već bio izgrađen i prije preporoda, proširio i na kajkavsko područje. Tako je Gaj u jednom književnom jeziku i u jednom pravopisu ujedinio sve Hrvate i njegove su zasluge zbog toga ogromne: stvorio je najbolje temelje za procvat hrvatske kulture na svim područjima ljudske djelatnosti.

Gaj i ilirci htjeli su i više od toga. Nastojali su u književnom jeziku ujediniti sve Južne Slavene. Zato su hrvatski jezik nazvali ilirskim i zato su neke pojedinosti prilagođavali tome cilju.⁷ Ali široka se ilirska ideja pokazala neostvarivom.

Što se tiče političkog statusa hrvatske države u vrijeme rođenja Ljudevita Gaja, Hrvatska je bila dijelom Austrijskog Carstva (1804.–1867.). Već je bila umrla habsburška kraljica Marija Terezija kao i njezin sin Josip II., a s njima i centralizacija, apsolutizam i germanizacija Habsburške Monarhije. Želeći se obraniti od Beča, Osmanlija i Venecije i ponovno ujediniti

⁶ U njoj po češkom uzoru predlaže *č, ž, š, l, ň, d', ĝ*, tj. za svaki glas poseban znak. Od njegovih je prijedloga prihvaćeno *č, ž, š*, a za druga su slova uzeti dvoslovi *lj, nj, dj* ili *gj, dž*. Iz poljskoga je preuzeto *ć*, a kasnije je umjesto slova *dj* Đuro Daničić predložio *đ*.

⁷ Tako su na mjestu nekadašnjega jata pisali *ě* težeći da tako ujedine ijekavce, ikavce i ekavce. Samoglasno r pišu s popratnim glasom (*perst, parst*), u genitivu množine pišu -h (ženah). Pravopis je morfološki (korijenski, slatka, žalostno). Valja imati na umu da je to bio samo način pisanja; izgovor je bio prst, žena, slatka, žalostno, jedino se *ě* čitalo različito. I u jeziku su zadržali neke posebnosti, naprimjer u deklinaciji različit dativ, lokativ i instrumental množine (dativ ženam, lokativ ženah, mjestih, instrumental ženami, narodi).

sve hrvatske zemlje, Hrvati se povezuju s Ugrima koji priliku koriste i pokušavaju nametnuti svoj jezik i zakone. Hrvatska se tako nalazila u procjepu između mađarskog hegemonizma i austrijskog centralizma u vrijeme nastanka Austro-Ugarske Monarhije 1867. godine čijim dijelom Hrvatska ostaje sve do 1918. godine.

2.2. Razvoj i nasljeđe filoloških škola

Jezikoslovno oblikovanje književnog jezika u trećoj četvrtini 19. stoljeća u znaku je takozvanih filoloških škola, u početku prvenstveno zagrebačke filološke škole. Začetnici su joj bili Ljudevit Gaj i gramatičari Vjekoslav Babukić i Antun Mažuranić, a najistaknutije djelovanje imali su gramatičar i književnik Adolfo Veber Tkalčević (1825.–1889.) i leksikograf Bogoslav Šulek (1816.–1895.). Predvodnik riječke filološke škole bio je Fran Kurelac, a zadarske Ante Kuzmanić. Pred kraj 19. stoljeća javlja se nova struja u gledanjima na književni jezik potaknuta reformom srpskog jezikoslovca Vuka Karadžića.

Zagrebačka se filološka škola zalagala za nastavak *-ah* u genitivu množine, predlažući da se takav oblik i govori. Stoga su on i njegovi sljedbenici nazvani *ahavcima*. U njihovu je radu značajna i težnja za jezičnim čistunstvom.⁸ Ona se najviše očitovala u zamjenjivanju tuđica novoskovanim hrvatskim riječima. Šulek je nastojao stvoriti hrvatsko znanstveno nazivlje zbog otpora prema germanizaciji i suzbijanja prevlasti njemačkoga i latinskoga jezika. Ako nije bilo hrvatskih riječi, stvarao je nove ili ih je preuzimao iz slavenskih jezika, uglavnom iz češkog i ruskog, prilagodivši ih hrvatskom.⁹

Riječku filološku školu određuje nastojanje za uvođenjem tzv. slavenskog ili kratkog genitiva množine te starijih jezičnih oblika u književni hrvatski jezik. Zalagala se za arhaičan i u velikoj mjeri umjetan jezik,¹⁰ zasnovan na mješavini hrvatskih narječja u kojoj bi prevagu

⁸ Jezični purizam (od latinski *purus*: čist) (čistunstvo) – skrb o vlastitom jeziku opiranjem pretjeranom unosu stranih jezičnih elemenata. Kao oblik jezične kulture prisutan je u svim jezicima, samo je različite jačine, što ovisi i o povijesnim čimbenicima. Ako je isključiv, ograničava spontanu uporabu jezika, a ako je umjeren, potiče jezičnu kreativnost. Stalni je pratilac hrvatskog jezika od početka pismenosti, a u nepovoljnim povijesnim razdobljima pridonio je očuvanju jezičnoga identiteta. Provodio se stvaranjem novotvorenica i prevedenica, prilagodbom posuđenica i posuđivanjem iz ukupnoga korpusa hrvatskog jezika.

⁹ Npr. pojam, vodovod, olovka, nogostup, veleizdaja, kišobran, računovođa.

¹⁰ Tako su se zalagali za genitiv množine na nulti morfem (*puno sel, žen, molitav*); za 1. lice prezenta na *-u* (*ja ispletu*); za dvojину i imenica (*dva ju rukopisu, širokih rukavu*) i glagola (*te me uvedosta i pokazasta*); za stari kondicional s oblicima *bim, biš, bi, bimo, bite, bi*; za futur sa svršenim prezentom glagola *biti* (*biti budu govorit*), za starinske glagolske priloge i gerunde (*navračaje, obišad, našavše*), za perfekt bez pomoćnog glagola, za posve arhaične konstrukcije kao što su poredbeni genitiv (*misli kamena tvrđe*), dativ apsolutni (*profesorom toga se žamora plašećim*), za arhaične oblike *čto* i *vsaki* te za množstvo pojedinačnih riječi koje su u to doba već bile posve zastarjele, a kojima su oni sami mijenjali dotadašnja značenja ili koje su posuđivali iz drugih slavenskih jezika (*čest* – sreća, *dugotrp* – strpljiv, *lotrija* – besposlica, *nauzprek* – protivnik, *saharana* – spasenje, *udilje* – odmah, *zaobstun* – uzalud itd.)

imalo najstarije, čakavsko narječje, koje on smatra jezgrom hrvatskoga jezika. Pripadnici riječke filološke škole smatrali su da osnovicu standardnog jezika trebaju činiti oni elementi koji su zajednički većini slavenskih jezika.

Pripadnici zadarske filološke škole nastojali su uvesti ikavštinu kao temelj hrvatskog književnog jezika. Djelovali su kroz časopis *Zora dalmatinska*, a zalagali su se za dalmatinsku novoštokavsku ikavicu, u prvo vrijeme i za hrvatsku regionalnu dalmatinsku grafiju.

Filološka škola i filološki program hrvatskih vukovaca obilježili su ne samo kraj devetnaestoga stoljeća nego i gotovo cijelu prvu polovicu dvadesetoga, pa je stoga razumljivo da je njihova standardnojezična koncepcija čvrsto ugrađena i u suvremeni hrvatski standardni jezik. Vukovcima se nazivaju sljedbenici filoloških zamisli srpskog jezikoslovca Vuka Stefanovića Karadžića, a hrvatskim vukovcima oni hrvatski filolozi koji su u zadnjim desetljećima devetnaestoga i početkom dvadesetoga stoljeća zastupali (i izgrađivali) Vukovu/vukovsku koncepciju hrvatskoga književnog/standardnog jezika¹¹ (Badurina, 2010). Zamjera im se izjednačavanje narodnoga i književnoga jezika: jezičnopovijesni nihilizam i nekritička adoracija djela Vuka Karadžića. Karakterizira ih štokavski purizam: odbijanje čakavskih i kajkavskih riječi i oblika u hrvatskom književnom jeziku i groteskni pokušaji štokavizacije kajkavskih i čakavskih toponima (*Dionice* i *Spljet* umjesto *Delnice* i *Split*) te potiskivanje tvorbenih mogućnosti hrvatskog jezika ili ustrajanje u pokušajima afirmacije internacionalizama (historija, muzika) na račun hrvatskih tvorenica (povijest, glazba), odbacivanje, zanemarivanje i prešućivanje dosega starije hrvatske književnosti i standardiziranosti hrvatskog jezika.

2.3. Političko i društveno stanje u Hrvatskoj u 20. stoljeću

Društveni i politički uvjeti za samostalan razvitak hrvatskog književnog jezika u ovom stoljeću nisu bili najpovoljniji. Razvoj hrvatskoga jezika u četirima državama bio je sputavan. Teritorij Republike Hrvatske bio je dijelom Austro-Ugarske Monarhije od 1918. godine, dijelom Države Srba, Hrvata i Slovenaca (1919. godine preimenovane u Kraljevinu SHS pa 1929. godine u Kraljevinu Jugoslaviju) do 1941. godine, dijelom Nezavisne Države Hrvatske

¹¹ U hrvatskom je jezikoslovlju u novije vrijeme tradicionalni termin književni jezik zamijenjen terminom standardni jezik. Time ne samo da je prednost dana jednoznačnome terminu nego je omogućeno razlikovanje između s jedne strane »uprosječenoga« polifunkcionalnog idioma općeobvezatnoga na čitavu državnome području te s druge strane onih jezičnih stilizacija koje imaju samo neka obilježja »općega«, ali ne i sva koja ima standardni jezik, pa ih je moguće nazivati književnim jezicima. Neovisno dakle o tradiciji i o devetnaestostoljetnim ili dvadesetostoljetnim izvorima na koje se pozivamo, hrvatski ćemo jezik koji se standardizira (i) u dvadesetome stoljeću nazivati standardnim jezikom.

do 1945. godine i dijelom Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije nastale poslije Drugog svjetskog rata sve do početka 1990-ih godina.

Promjene koje su izveli pristaše jedinstva srpskoga i hrvatskoga jezika nisu bile olako prihvaćene. Braća Radić ne odriču se hrvatske jezične posebnosti ni nakon Prvog svjetskog rata kada se, stvaranjem Države Srba, Hrvata i Slovenaca, nastavlja progon svega što je samo hrvatsko, a nije ujedno i srpsko.

Težnja za stvaranjem jedinstvenog hrvatskog i srpskog jezika navela je niz hrvatskih pisaca da na kratko vrijeme prihvate ideju o hrvatskom napuštanju jekavice i srpskom odricanju od ćirilice. Uvidjevši da se pod krinkom jedinstva nameće posrbljivanje hrvatskoga jezika, ti su se pisci brzo odrekli ekavice. Za vrijeme NDH pokušalo se vratiti na razini pravopisa, a donekle i rječnika, stanje kakvo je bilo u doba Vebera, Šenoe i Kumičića. Za tu je svrhu tiskan korijenski *Hrvatski pravopis* F. Cipre i A. B. Klaića (1941. godine).

Nakon Drugog svjetskog rata opet jačaju pritisci s težnjom da se hrvatski jezik što više posrbljuje. Vrhunac takva nastojanja bio je novosadski dogovor¹² 1954. godine na kojem je zaključeno da je *narodni jezik Srba, Hrvata i Crnogoraca jedan jezik*, da se u nazivu jezika u službenoj upotrebi moraju isticati oba njegova dijela (hrvatski i srpski) te da treba izgraditi zajednički pravopis. Takav je pravopis objavljen 1960. godine u zagrebačkoj i novosadskoj verziji. Ni taj pravopis ni svijest o jedinstvu hrvatskoga i srpskoga jezika nije zaživjela u svim slojevima hrvatskoga naroda. Već su se 1967. godine najvažnije znanstvene i književne ustanove i najugledniji hrvatski jezikoslovci, književnici i drugi javni djelatnici oglasili *Deklaracijom o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika*. U toj deklaraciji zahtijeva se poštivanje ustavnoga propisa o jednakosti i ravnopravnosti četiriju književnih jezika: slovenskoga, hrvatskoga, srpskoga i makedonskoga. Zahtijeva se dosljedna primjena hrvatskoga književnog jezika u školama, novinarstvu, javnom i političkom životu, na radiju i televiziji kad se god radi o hrvatskom stanovništvu te da službenici, nastavnici i javni radnici,

¹² Kao reakciju na pripreme novog poslijeratnog pravopisa srbijanska je strana preko Letopisa Matice srpske raspisala "Anketu o pitanjima srpskohrvatskog jezika i pravopisa" zalažući se za jedinstven srpskohrvatski jezik koji bi trebao imati i jedinstven pravopis i jedinstvenu terminologiju na čitavom srpsko-hrvatskom prostoru i do rujna 1954. Letopis je objavio odgovore i prigovore četrdesetak sudionika. Poslije završene Ankete, zapravo preslikane Ankete Jovana Škerlića iz 1912., održan je pod visokim pokroviteljstvom ministra unutarnjih poslova Aleksandra Rankovića zvanog Leka sastanak na kojem je zaključeno kako je jezik Hrvata, Srba i Crnogoraca jedan jezik, pa je i književni koji se razvio oko dva središta, Zagreba i Beograda, jedinstven s dva izgovora: ijekavskim i ekavskim, da je u nazivu jezika u službenoj upotrebi nužno istaknuti oba njegova dijela (i hrvatski i srpski), da su ravnopravna oba izgovora (ijekavski i ekavski) i oba pisma (latinica i ćirilica), da je potrebno izraditi priručni rječnik hrvatskosrpskog/srpskohrvatskog književnog jezika, terminološke rječnike i zajednički pravopis. Na temelju tih zaključaka izrađen je zajednički pravopis koji je 1960. godine izdala Matica hrvatska (ijekavski s latinicom pod naslovom Pravopis hrvatskosrpskog književnog jezika s pravopisnim rječnikom) i Matica srpska (ekavski s ćirilicom pod naslovom Pravopis srpskohrvatskog književnog jezika sa pravopisnim rječnikom).

bez obzira otkuda potjecali, službeno upotrebljavaju književni jezik sredine u kojoj djeluju. (Samardžija, 1997).

3. Prihvaćanje riječi iz drugih jezika u hrvatski jezik

3.1. Podjela riječi iz drugih jezika prema stupnju usvojenosti u hrvatski jezik

S obzirom na uklapanje u hrvatski jezični sustav riječi iz drugih jezika koje ulaze u hrvatski jezik dijele se na tuđe riječi, tuđice, prilagođenice i usvojenice. Posuđenice obuhvaćaju tuđice, prilagođenice i usvojenice. S obzirom pak na jezik iz kojeg dolaze dijele se na anglizme, crkvenoslavenizme, germanizme, galicizme, rusizme itd. Riječi koje su podrijetlom iz latinskoga ili grčkog jezika, a prihvaćene su u mnogim jezicima, nazivaju se internacionalizmima.

Druga podjela riječi stranoga porijekla podjela je na tuđice i prevedenice s obzirom na njihovu prilagođenost sustavu jezika u koji su ušle. Tuđice su riječi stranog porijekla koje se nisu u potpunosti prilagodile sustavu jezika u koji ulaze, već čuvaju određene elemente modela. Posuđenice su riječi stranog porijekla koje su se potpuno prilagodile, na svim razinama, sustavu jezika u koji su preuzete. Prevedenice se definiraju kao podvrsta novotvorenica kod kojih se prema stranom modelu stvara riječ građena od domaćih sastavnica (Skelin Horvat, 2004).

Problem su u hrvatskom jeziku one riječi koje dolaze iz engleskog jezika jer su neke od njih postale usvojenice¹³ (boks, čips, džip, kečap, menadžer, radar, viski), dok druge, također anglizmi, nisu usvojene u potpunosti i u pisanoj se praksi pojavljuju u izvornom, ali i u prilagođenom obliku (bussines, file, jazz, jeans, show, biznis, fajl, džez, džins, šou). (Bičanić, 2013, 493)

Milica Mihaljević u dijelu „Leksik” *Hrvatskog jezičnog savjetnika* također daje definicije i primjere ovih kategorija riječi koje iz drugih jezika dolaze u hrvatski:

- Tuđe riječi:¹⁴ New York, hic et nunc, aids, make up
- Tuđice:¹⁵ bicikl, dubi, bajt, džingl, fajl, lift, tajice, interfejs, džojstiks, keks; adresa – adresibilan umjesto adresirljiv, dijalekat – dijalektalni umjesto dijalekatni, dijalektni, dijalekatski; kare. Ako nove ili još neprilagođene riječi

¹³ Slovo pisno, pravopisno i gramatički prilagođene hrvatskom standardnom jeziku.

¹⁴ Tuđe su riječi riječi drugog jezika u hrvatskome tekstu. Njihovo se tuđe podrijetlo ističe izvornim oblikom pisanja.

¹⁵ Tuđice su riječi stranoga podrijetla koje su pravopisno prilagođene hrvatskome glasovnom sustavu, ali zadržavaju neka svojstva izvornog jezika nesvojstvena hrvatskome jeziku.

koje ulaze u hrvatski jezik nemaju domaću zamjenu ili ju autor iz kojeg razloga (npr. stilskoga) ne želi upotrijebiti, bolje ih je pisati etimološki i kurzivom kao tuđe riječi, npr. Bloody Mary, country, off-line, a ne fonetizirano, kao tuđice, npr. Bladimeri, kantri, oflajn itd. Tuđe riječi koje je moguće u hrvatskome zamijeniti domaćima nije potrebno fonetizirati, npr. play-off – doigravanje, a ne plejof, rent-a-car – iznajmljivanje automobila, a ne rentakar, bypass – premosnica, a ne bajpas.

- Prilagođenice¹⁶: bit, centar, čip, kursor, informacija, printer, sida, procesor
- Usvojenice¹⁷: breskva, boja, čarapa, krevet, puška, šećer itd. Nije ih potrebno, a često ni moguće, zamjenjivati izvornim hrvatskim riječima (1999: 282–291).

3.2. Kako riječi iz drugih jezika ulaze u hrvatski jezik

Riječi stranoga podrijetla u hrvatski se jezik prihvaćaju prema nekoliko načela: kad je to moguće, riječ stranog podrijetla dobro je zamijeniti istoznačnom domaćom riječju,¹⁸ a ako se već mora prihvatiti riječ stranoga podrijetla, bolje je prihvatiti usvojenicu nego prilagođenicu, dok je prilagođenice bolje prihvatiti nego tuđice.¹⁹ Ako se prihvaća riječ stranoga podrijetla, treba nastojati da se prihvati u liku načinjenom prema latinskomu ili grčkom,²⁰ a ne prema engleskomu, njemačkom, francuskom itd.²¹ Ako postoji samo izbor između dviju tuđica, prednost ima ona koja je manje obilježena kao tuđica. Prihvaćenu prilagođenicu nećemo potiskivati svojom riječju. Za tuđice koje se teško prilagođavaju hrvatskome glasovnom sustavu treba nastojati pronaći zamjenu.²² Ako već posuđujemo riječ iz stranog jezika, treba posuditi samo osnovnu stranu riječ, a ne cijelu njezinu porodicu. Ostale se riječi iz nje izvode,²³ osim ako je došlo do semantičke polarizacije.²⁴

Elementi iz jezika davatelja mogu prelaziti u jezik primatelj direktnim preuzimanjem, preko jezika posrednika te kružnim posuđivanjem. Posuđivanje se odvija najčešće preko dva

¹⁶ Prilagođenice su riječi stranoga podrijetla koje su naglasno, glasovno i sklonidbeno prilagođene hrvatskomu jeziku.

¹⁷ Usvojenice su riječi tako potpuno uklopljene u hrvatski jezik da se ne razlikuju od izvornih hrvatskih riječi; često samo znalci znaju da su bile strane.

¹⁸ Npr. *play-off* – doigravanje.

¹⁹ Npr. bolje je kompilator nego *kompaјler*; najbolji je pak domaći naziv, npr. predvodnik.

²⁰ Internacionalizmi

²¹ Npr. bolje tendencija nego *tendencia*; bolje referencija nego *referenca*.

²² Npr. *bajt*, *fajl*, *daunloudati*, *džojstik*, *kopirait/kopirajt*.

²³ Npr. bakterija – bakterijski, a ne *bakterijalan*.

²⁴ Npr. fizički „tjelesni“, fizikalni „koji se odnosi na fiziku“, strukturni „koji se odnosi na strukturu“, strukturalan „koji se temelji na načelima strukturalizma“.

moгуća puta: pismenim i usmenim. Postoje i elementi koji ograničavaju i usporavaju posuđivanje. To su sociokulturna udaljenost između dvaju jezika te vrednovanje udaljenosti i različitosti među jezičnim sustavima. (Skelin Horvat, 2004)

4. O pisanju pridjeva i općih imenica iz drugih jezika

Previše bi vremena i prostora zahtijevalo analizirati sve knjige koje se bave pravopisnim pitanjima, pa su odabrana najreprezentativnija izdanja hrvatskih pravopisa iz prošlosti i, svakako, onih pet posljednje izdanih, danas službenih, suvremenih i od strane Ministarstva odobrenih. To su kronološkim redom: Broz (1892.), Cipra, Guberina i Krstić (1941., pretisak iz 1998.), Cipra–Klaić, „korijenski“ (1944., pretisak iz 1992.), „novosadski“ (Jonke–Stevanović, 1960.) i danas službeni pravopisi Anić–Silić iz 2001., „Matičin“ (Badurina, Marković i Mićanović) iz 2008., Babić–Moguš (izdanje usklađeno sa zaključcima Vijeća) iz 2011. i Institutov pravopis iz 2013. godine.

Uz knjige hrvatskih pravopisa konzultirat će se u sklopu pitanja o pisanju riječi iz drugih jezika i neki radovi koji nisu objavljeni kao pravopisi, ali se bave istom problematikom, a to su *Pravopisni priručnik* Ljiljane Jojić iz 2004., *Reci mi to kratko i jasno* Nives Opačić iz 2009., *Hrvatski jezični savjetnik* skupine autora iz 1999. (dio „Leksik“ Milice Mihaljević), *Pregled povijesti, gramatike i pravopisa hrvatskog jezika* iz 2013. (dio o pravopisu Ante Bičanića), članak Lade Badurine pod nazivom *Pabirci o pravopisu hrvatskome* iz 1994. i *Zapisnik* s 14. sjednice Vijeća za normu hrvatskoga standardnog jezika iz 2006. godine.

4.1. Zastupljenost pitanja o pisanju riječi iz drugih jezika u pravopisima

Istraživanju problema pristupa se tako da se gleda koliko je prostora posvećeno problemu pisanja riječi iz drugih jezika u odabranim pravopisima:

IHJJ pravopis navodi tri podnaslova uz dio o pisanju riječi iz stranih jezika: pisanje općih riječi i sveza, pisanje imena²⁵ te pisanje oblika i posvojnih pridjeva od općih riječi i imena (2013: 67–73).

Kao i u pravopisu BM, stoji da riječi iz stranih jezika mogu biti preuzete u hrvatski tekst bez prilagodbe (strane riječi) ili više ili manje prilagođene hrvatskomu jezičnom sustavu

²⁵ Način pisanja stranih imena ovisi o pismu kojim je ime izvorno napisano, vremenu preuzimanja imena, stupnju poznatosti i udomaćenosti u hrvatskome jeziku te jeziku posredniku. Stoga je nemoguće dati jasna i jednoznačna pravila koja se mogu primijeniti na sve slučajeve.

(posuđenice), ali da strane riječi ne pripadaju hrvatskomu jeziku. Ako se (zbog stilističkih ili terminoloških razloga) strane riječi nađu u hrvatskome tekstu, treba ih pisati kosim slovima (kurzivom) kako bi se označilo njihovo strano podrijetlo.

U pravopisu BM stoji kako bi se pravopis morao baviti samo onim riječima iz drugih jezika za koje nemamo dobre zamjene u hrvatskom jeziku (pri preuzimanju stranih riječi prednost imaju hrvatski ekvivalenti ako ih je moguće pronaći), no pravopis se ipak bavi svim riječima iz drugih jezika ako su pravopisni problem bez obzira imale one u hrvatskom jeziku dobru zamjenu ili ne (2011: 46). Isti pravopis razdvaja pravila za pisanje stranih riječi s obzirom na način zapisivanja riječi u jezicima iz kojih one dolaze, tj. s obzirom na pismo kojim se jezik zapisuje. Tako pod naslovom *Pisanje riječi iz jezika koji se služe latinicom* obrađuje opće imenice i nazive, sklonidbu općih imenica i tvorbu pridjeva od njih, pisanje imena, sklonidbu stranih imena i tvorbu od njih, preuzimanje pridjeva, glagola i ostalih vrsta riječi (2011: 46–55).

U BMM pravopisu ističe se da se sve riječi koje dolaze iz drugih jezika u hrvatskom zapisuju latinicom, bile one opće imenice, vlastita imena ili bilo koja druga vrsta riječi (2008: 205). Isti pravopis na 15 stranica daje pravila za pisanje stranih vlastitih imenica (iz jezika koji se zapisuju latiničnim i nelatiničnim pismima), njihovu sklonidbu, zatim opisuje pisanje pridjeva na -ov, -ev (-ljev) i -in od stranih imena, kao i pridjeva na -ski, imenica i glagola od stranih imena te kako treba zapisivati ostale strane riječi. Zaključno stoji tablica s primjerom pravilnog pisanja muških i ženskih imena iz drugih jezika s obzirom na glas na koji završavaju (2008: 204-18).

Pravopis AS pitanju pisanja riječi iz drugih jezika posvećuje 38 stranica u poglavljima XL. Transkripcija i transliteracija stranih vlastitih imena,²⁶ XLI. Strana imena ljudi, pod kojim također obrađuju pitanje pisanja pridjeva na -ov/-ev i -in napravljenih od stranih imena ljudi, kao i pridjeva na -ski, -ovski/-evski, -ijanski i -inski napravljenih od stranih imena ljudi te sklonidbu stranih muških i ženskih imena, XLII. Strana imena naseljenih mjesta, XLIII. Pridjevi i imena stanovnika napravljeni od stranih imena naseljenih mjesta i XLIV. Imena kontinenata, država, zemalja, otoka, poluotoka i druga geografska imena (2001: 178–215).

U „londoncu“ se istom pitanju posvećuju 24 stranice pod naslovom Tuđice – iz klasičnih jezika (nabrajaju se glasovne i obličke prilagodbe) i iz živih jezika (tuđice koje nisu vlastita imena i tuđa vlastita imena) (BFM, 1971: 50-73).

²⁶ U tom poglavlju obrađena su pravila za transkripciju i transliteraciju stranih imena iz 30 različitih jezika.

„Novosadski“ pravopis opisuje pravopisna pravila za pisanje tuđih riječi na 35 stranica, u 59 točaka, a poglavlje se dijeli na tri dijela s obzirom na to jesu li riječi došle iz klasičnih, živih ili slavenskih jezika (MHMS, 1960: 134–168).

„Korijenski“ pravopis ističe da je jedno od temeljnih načela čistoće hrvatskoga jezika ne upotrebljavati tuđu riječ ako isti pojam možeš izreći dobrom hrvatskom riječi. Pravopis bez obzira na to mora voditi računa i o takvim tuđicama „koje nisu neobhodno potrebne, pa ih zato dobar pisac izbjegava“ (1992: 69). Na jedanaest stranica stoje pravila za pisanje tuđica iz živih jezika i iz klasičnih jezika, kao i ona o sklonidbi imenica i tvorbi pridjeva u 46 točaka (CK, 1992: 69–79).

Pravopis CGK tuđicama posvećuje tek četiri stranice. U uvodu stoji isto što stoji i u „korijenskom“ pravopisu te je dio o pravilima podijeljen na pisanje tuđica iz živih jezika (Uopće, Vlastita imena, Sklonidba) i iz klasičnih jezika u 25 točaka (preskočena je točka 207. pri numeriranju) (1998: 39–42).

Brozov pravopis ne bavi se pravopisnim problemom pisanja riječi iz drugih jezika, spominje samo turcizme koji su usvojeni u hrvatskom jeziku i pravilo: „Vlastita imena koja su promijenila svoj oblik u hrv. da se pišu uopće onako kako se pišu u svome jeziku” (Broz, 1892: 5). U Boranićevu je pravopisu „samo kodificiran raniji pravopisni uzus o pisanju riječi iz stranih jezika“ (Badurina, 1994, 104), što znači da su se strana imena pisala „kako ih tudjin piše. Bolje nam je učiti kako se tudja imena izgovaraju (a tako i Njemci čine) nego se domišljati, kako to ime biti može, koje smo mi našim samo *Slovinskim* pravopisom onako iz daleka napisali. (...) Po pravici trebalo bi svoje ime onomu pustiti, komu pripada“ (Kurelac, 1862: 181–182; 216).

Ante Bičanić u dijelu o pravopisu na petnaest stranica u *Pregledu povijesti, gramatike i pravopisa hrvatskog jezika* pravila o pisanju riječi iz stranih jezika započinje ključnim riječima i razrađuje kroz naslove *Strane riječi* i *Strana imena (Muška imena i prezimena, Ženska imena i prezimena, Imena kontinenata, država, naselja i ostala zemljopisna imena, Pridjevi izvedeni od stranih imena)* te prilaže sažetak svega pobrojanog (2013: 492–506).

Ljiljana Jojić u svom priručniku – dodatku Velikom rječniku iz 2004. godine – pravilima o pisanju riječi iz drugih jezika posvećuje trinaest stranica i objašnjava ih u formi pitanje-odgovor. Radi se o točkama 315.–343. (npr. *Kako prepoznajem riječi stranoga podrijetla?*, *Kako se pišu strana imena?*, *Što moram znati o tuđicama?*, *Što su internacionalizmi?*) (2004: 137-149).

Milica Mihaljević uredila je poglavlje pod nazivom „Leksik“ u *Hrvatskom jezičnom savjetniku* u kojem na sedamnaest stranica raspisuje pravila za pisanje riječi stranoga podrijetla

s obzirom na njihovo uklapanje u hrvatski jezični sustav,²⁷ tuđih riječi, tuđica, prilagođenica, usvojenica i internacionalizama (Hudeček i dr. 1999: 282–298).

Pravopis (godina izdanja)	Zastupljenost pravila o pisanju riječi iz drugih jezika po broju stranica
1) Anić–Silić (2001.)	35
2) „Novosadski“ (1960.)	34
3) „Londonac“ (1971.)	24
4) „Matičin“ (2008.)	15
5) „Korijenski“ (1944.)	11
6) Babić–Moguš (2011.)	10
7) Institut (2013.)	7
8) Cipra-Guberina-Krstić (1941.)	4

Tablica 1. Zastupljenost pravila o pisanju riječi iz drugih jezika u odabranim pravopisima

Svi se autori hrvatskih pravopisa slažu u tome da su pravopisni problem od svih vrsta riječi koje u hrvatski jezik ulaze iz drugih jezika upravo opće imenice i nazivi i to one koje dolaze iz engleskog jezika ili njegovim posredstvom. Usvojenice koje su preuzete iz latinskog, turskog, ruskog i češkog već su uglavnom prilagođene, a u puno manjem opsegu preuzimale su se nakon toga riječi iz talijanskog, francuskog i njemačkog jezika i one su također uglavnom prilagođene hrvatskom književnom jeziku.

Glavni je problem dakle, kako je rečeno u uvodu, taj što je hrvatski pravopis već u definiciji „dvostruk“ – fonološko-morfološki. Jedno u većoj, drugo u manjoj mjeri, ali i dalje i jedno i drugo. Tako razgraničavamo koje riječi iz stranih jezika smatramo posuđenicama, a koje tuđicama prema stupnju usvojenosti i prilagođenosti hrvatskom glasovnom (fonetskom)

²⁷ „Riječi stranoga podrijetla dijeli na tuđe riječi, tuđice, prilagođenice i usvojenice. Posuđenice obuhvaćaju tuđice, prilagođenice i usvojenice. S obzirom na jezik iz kojega dolaze dijele se na anglizme, crkvenoslavenizme, germanizme, galicizme, rusizme itd. Riječi koje su podrijetlom iz latinskog ili grčkog jezika, a prihvaćene su u mnogim jezicima, nazivaju se internacionalizmi.” (Mihaljević, 1999: 282)

sustavu. Kako je jezik „živ“ i neprestano se mijenja, kako neprestano dolaze nove pojave koje imenujemo, logično je da će u svakom novom izdanju pravopisa biti sve više riječi koje koriste govornici hrvatskog jezika, a koje su došle iz drugih jezika (u današnje vrijeme poglavito iz engleskog, ranije iz njemačkog, francuskog i talijanskog, a još ranije iz latinskog i grčkog). Jednakom logikom mnoge će riječi prestati biti u upotrebi kako neke druge pojave u svijetu nestaju. Isto tako logički zaključujemo da će tuđice polako postati usvojene, ako ne grafijski prilagođene, onda da ćemo iznaći dobru zamjenu u hrvatskom jeziku kako bismo imenovali te nove pojave. Dobar je primjer internet (koji je i sam po sebi riječ iz drugog jezika) – prije svega društvene mreže koje su sveprisutne u našim svakodnevnim životima. Međusobno ćemo razgovarati o tome kakvu je fotografiju netko „aploudao“ na „instagram“, tko ju je sve „lajkao“, o čemu je „tvitao“ naš omiljeni novinar, „guglat“ ćemo neki podatak kojega se ne možemo sjetiti i slično. Bez problema ćemo o tome razgovarati, no kada to treba zapisati, javljaju se problemi. Strane nazive za dijelove računala i radnje koje se tiču rada na računalu već smo polako zamijenili prikladnim hrvatskim nazivima (pisač, sklopovlje, računalo, pretraživač i sl.) pa je vjerojatno da ćemo dio anglizama, onaj koji se zadrži i iz žargona i razgovornoga jezika prijeđe u standardni jezik, i nastaviti zamjenjivati dobrim hrvatskim riječima i izrazima.

4.2. Pisanje općih imenica iz drugih jezika

O pisanju imenica koje nisu vlastite ili općih imenica bilo je riječi u svim odabranim pravopisima osim u AS. U analizi ovoga dijela samo od sebe nameće se grupiranje pravopisa u one prije i poslije „londonca“ (svrstavajući i njega u prvu skupinu), što zbog vrlo sličnih općih (i obćih) napomena, što zbog strukture i dosljednosti pravopisnih pravila.

Jedno od temeljnih načela čistoće hrvatskoga jezika jest: ne upotrebljavaj tuđu riječ, ako i s t i p o j a m možeš izreći d o b r o m hrvatskom riječi. Prema tome morali bismo se ovdje baviti samo onim tuđicama, za koje nemamo dobrih hrvatskih zamjena. Ali p r a v o p i s mora voditi računa i o takvim tuđicama, koje nisu neophodno potrebne, pa ih zato dobar pisac izbjegava. Tako se na pr. za hrvatski pravopis postavlja pitanje, hoće li se pisati niveau ili nivo, pa kad on određuje, da se piše niveau, time se ne misli reći da se ta tuđa riječ preporučuje, kad se mjesto nje može hrvatsiki [sic] reći razina. Ali treba znati, kako se piše i tuđa riječ niveau: jedno za slučaj, gdje nam ne bi potpuno odgovarala riječ razina, a drugo, da se za one, kojima je dosad bila običnija tuđa riječ, objasni u zagradi značenje hrvatske riječi: razina (niveau). (...) bitnica (baterija), bojna

(garda), brodopratnja (konvoj), veleobrt (industrija), ili kod starijih hrvatskih riječi koje se ponovo uvode npr. pristojba (taksa), uljudba (civilizacija), satnija (kumpanija), stožer (štab), vrhovništvo (suverenitet).

Cipra, Guberina, Krstić, 1941: 39

Zajedničko im je, osim vremenske odrednice ulaska riječi iz drugih jezika koja ih uvrštava u period prije suvremenog, to što ističu važnost dobrih domaćih zamjena za tuđice i naravno preporuke za pisanje tuđica prema izgovoru – s prilagođenom osnovom. U tim se pravopisima ističe da se neke riječi koje su došle iz drugih jezika više ne osjećaju kao tuđice (kralj, čarapa, breskva, košulja, vitez), a one koje se osjećaju kao tuđice treba upotrebljavati samo kad u hrvatskom jeziku nemamo dobru zamjenu. Zatim se opisuje način prilagodbe tuđica. U „londoncu” (1971: 65,66) se navode svi oblički i tvorbeni načini prilagodbe tuđica, razlika izgovora tih riječi u jezicima iz kojih dolaze i u jezicima posrednicima preko kojih su do nas došle; slovni inventar hrvatskog jezičnog sustava kojim se zapisuju strani glasovi te kako vrijeme kad je tuđica ušla u hrvatski jezik utječe na hrvatski oblik, u slučaju da se kasnije u jeziku iz kojega dolazi izgovor promijenio, u hrvatskom se neće promijeniti zbog zahtjeva jezične i pravopisne stabilnosti. Aktualno je vrijeme ulaska novih riječi iz francuskog, njemačkog, talijanskog, engleskog, ruskog i češkog jezika, što je u drugoj skupini pravopisa pretposljednja faza ulaska, prije suvremenih anglizama (MSMH, 1960: 146). Priljev tuđica u velikom broju smatra se odrazom kulturnih i ekonomskih veza sa stranim svijetom, a zapisivanje tuđica u izvornom obliku dopušteno je u slučaju da se želi naglasiti strano podrijetlo, čak i kada imamo dobru zamjenu (to nije bilo *fair*, to je taj njegov *spleen*) i iz kulturno-obavijesnih razloga (*grand-prix, grill-room, music-hall, snack-bar, sweating-sistem, vagon lits*).

Zanimljivo je da o kolebanjima kod zapisivanja tuđica piše samo CGK i to sa samo dva primjera: „kod riječi koje su ušle u hrvatski jezik u novije vrijeme postoji kolebanje u pisanju, npr. *budget* i *budžet, feuilleton* i *feljton*“ (1941: 39) i isto ponavlja CK (1944: 69) u svojim *obćim* napomenama. Ostali se primjeri ne navode, nego u pravopisu CK stoji da se „ne dadu propisati određena pravila, treba u svakom pojedinom slučaju gledati rječnik.“ (1944: 70). Pravopisi MHMS i BFM ističu da se tuđice u izvornom obliku pišu samo radi stilskog efekta i ne ostavljaju prostora za dvostrukosti.

Što se tiče skupine suvremenih pravopisa, onih koje citiramo pišući dvojku kao prvu znamenku godine izdanja (zanimljivo je napomenuti da su izdani u razmaku od dvanaest godina nasuprot prethodnoj skupini pravopisa koji su izdavani kroz 78 godina), u njima se također

preporučuje korištenje hrvatskih zamjena za opće imenice koje su došle iz drugih jezika. U puno se većoj mjeri raspisuje pisanje tuđica koje su došle iz engleskog jezika pod više kategorija, a tuđice koje su došle u prethodnom valu (iz klasičnih jezika te galicizmi, anglizmi, germanizmi, talijanizmi), ustalile su se u upotrebi i smatra se da se o njima ne treba pisati u dijelu pravopisa gdje stoje pravila. Opće imenice oko čijeg pisanja danas postoje kolebanja gotovo su isključivo došle iz engleskog jezika (ili njegovim posredstvom iz nekog drugog jezika).

„Imenice koje se preuzimaju iz drugih stranih jezika u početku obično imaju status tuđica i pišu se kao u jeziku iz kojega su preuzete, a kad se prilagode, postaju usvojenice“ (Babić-Moguš, 2011: 47). „Mnoge strane opće imenice (..) ušle su i još uvijek ulaze u hrvatski jezik. Neke od njih usvojene su i grafijski, kadšto i morfološki, prilagođene. Neke pak nisu potpuno usvojene i često se rabe kao grafijski neprilagođene.“ (Badurina, Marković, Mićanović, 2008: 217)

U Matičinu se pravopisu (2008: 217) na početku razdvaja skupina usvojenica koja se grafijski prilagodila hrvatskom jezičnom sustavu od one koja nije: giljotina, kočija, sendvič, škola nasuprot *boom, feeling, cool, mail*. Preporučuje se uvijek grafijsko prilagođavanje takvih riječi u pismu. Novost u odnosu na prethodnu skupinu pravopisa jest izrijekom propisano koso pisanje takvih tuđica (i njihovih izvedenica) kada u tekstu stoje u izvornom obliku. I dalje se glazbeni termini pišu u izvornom obliku (*adagio, piano*), dok se drugi glazbeni termini pišu u grafijski prilagođenom obliku (*solfeđo, belkanto*).

U BM pravopisu (2011: 47,48) nabrojene su iznimke u smislu grafijske (ne) prilagođenosti – galicizmi *cafe, somelier, buffet*; talijanizmi *espresso, adagio*. Dvostrukosti su zabilježene uz primjere taksi i *taxi*, ledi i *lady, jackpot* i džekpot, *jazz* i džez i dr. Za njih nema pravila i različito se pišu novije posuđenice (iz engleskog jezika) *buking, klinč, menadžer, erkondišn, establišment, catering, copyright, body building*. Egzotizmi se pišu transkribirano (puma, špinat, bungalov). Isti pravopis ističe kako najbolja rješenja za riječi iz drugih jezika izlaze izvan pravopisnog područja – naše zamjembence ili neologizmi, npr. *jumbojet* i džambodžet > *velemlažnjak*, *grappe-fruit* > *limunika*, *talk show* > *pričaonica*, *feedback* > *povratna sprega*.

Posljednji izdani pravopis (IHJJ, 2013: 68–69) potvrđuje grafijski prilagođeno pisanje posuđenica i njihovih izvedenica, naziva kemijskih elemenata i mjernih jedinica. U grafijski neprilagođenom obliku, tj. izvorno, ostavljamo novije strane riječi i sveze (*attachment, brainstorming, buffet, bungeejumping, café, catering*), strane riječi u polusloženicama (*offshore-tvrtka, rock-koncert*), strane izraze (*à la carte, by the way, curriculum vitae*) i

glazbene izraze. Preporučuje se uvijek zamjenjivanje strane riječi hrvatskom zamjenom (*summit* – sastanak na vrhu, *attachment* – privitak, *donor* – darivatelj).

U nastavku slijedi pregled pravila za pisanje općih imenica iz drugih jezika u odabranim pravopisima s obzirom na njihovu grafijsku prilagođenost u hrvatski jezični sustav:

pravopis	grafijski prilagođeno	grafijski neprilagođeno	na oba načina/komentar
<p>1. Institutov (2013.)</p>	<p>- posuđenice i njihove izvedenice: <i>aluminij, apneja, bilijar, boks, brend, čips, evergrin, folksdojčer, garsonijera, intervju, kapučino, kurikul, laboratorij, menadžer, paviljon, radijus, rezonancija, sendvič, tajkun, ureja, viski, žardinijera</i></p> <p>- tvorenice od stranih riječi osim posvojnih pridjeva: <i>brejkdenser, hevimetalac, panker, rejver, rokerica</i></p> <p>- nazivi mjernih</p>	<p>- strane riječi i sveze: <i>attachment, brainstorming, buffet, bungeejumping, café, catering, celebrity, copyright, gadget, intermezzo, jacuzzi, paparazzo, patch, pizza, pizzeria, sommelier, wellness, widget</i></p> <p>- strane riječi u polusloženicama: <i>offshore-tvrtka, rock-koncert, rohbau-gradnja, prêt-à-porter-kolekcija, wellness-centar</i></p> <p>strani izrazi: <i>à la carte, by the way, curriculum vitae, lingua franca, off the</i></p>	<p>- ako se pojavi u hrvatskome tekstu, stranu riječ treba, kad god je to moguće, zamijeniti hrvatskom riječju ili svezom: <i>attachment - privitak; bookmark - straničnik; bypass - premosnica; call-centar - pozivni centar; copyright - autorsko pravo; e-mail - e-pošta, e-poruka, e-adresa; donor - darivatelj; futsal - mali nogomet; header - zaglavlje; jackpot - glavni zgoditak; pacemaker - srčani stimulator; printer - pišač; remake - prerad(b)a; rent-a-car -</i></p>

	<p>jedinica: <i>amper, džul, farad, gram, hektar, henri, herc, inč, kilogram, kubik, kulon, litra, metar, om, vat</i></p> <p>- nazivi kemijskih elemenata: <i>ajnštajnij, kirij, raderfordij</i></p> <p>- egzotizmi: <i>avokado, kivi, liči, marakuja, papaja, sekvoja, šitake</i></p> <p><i>gnu, irvas, jak, koala, ljama, orangutan</i></p> <p><i>boršč, karpačo, kečap, kefir, kroasan, njoki, paelja, sejtan, sendvič, suši, špageti, tofu, tortilja</i></p> <p><i>burbon, džin, kapučino, mastika, sake, sangrija, šampanjac, tekila, viski, votka</i></p>	<p><i>record, salto mortale</i></p> <p>- neki glazbeni nazivi: <i>a cappella, adagio, allegrissimo, allegro, crescendo, pianissimo, pizzicato, solfeggio, vivace</i></p> <p><i>blues, break dance, country, eurodance, funky, heavy metal, high energy, house, indie, disco, jazz, punk, rave, reggae, rock, rock and roll, soul, techno, trance</i></p> <p>neki poštanski nazivi: <i>par avion, porto franco, poste restante</i></p>	<p><i>iznajmljivanje automobila; revival - oživljavanje; software - programska podrška; stage - pozornica; summit - sastanak na vrhu.</i></p>
2. Babić–Moguš (2011.)	usvojenice:	- galicizmi (<i>café, buffet, somelier</i>)	na oba načina pišu se <i>jackpot</i> i

	<p>- galicizmi (<i>bombon, bulevar, nijansa, nivo, šato, inženjer, kabaret, portret</i>)</p> <p>- talijanizmi (<i>bakalar, balkan, kasa, karikatura, neto, njoki, kontrabas</i>)</p> <p>- germanizmi (<i>fen, gastarbajter, hohštapler, vermut, tepih, vic</i>)</p> <p>- anglizmi (<i>lider, miting, džentlmen, kriket, derbi, džip</i>)</p> <p>- novije posuđenice (<i>biftek, fliper, kečap, klinč, buking, lobi, establišment</i>)</p>	<p>- talijanizmi: <i>adagio, espresso, intermezzo, pizza, pizzerija, solfeggio (i solfeđo)</i></p> <p>- novije posuđenice (<i>after shave, break dance, bug, bungee jumping, copyright, fair play, rent-a-car, stand by</i>)</p>	<p><i>džekpot, jeans i džins, jingle i džingl, jumbo i džambo, show i šou, summit i samit</i></p>
<p>3. Badurina–Marković–Mićanović (2008.)</p>	<p>- kad god je to moguće pri uporabi stranih riječi i njihovih izvedenica (kad to ne narušava obavijest) pisati u</p>	<p>- strane riječi i jednopojmovne složenice bez spojnika -o- kao i višečlane strane sintagme istaknuti kurzivom ako se</p>	

	<p>transkribirano m obliku</p> <p>- ostali usvojeni glazbeni termini i njihove izvedenice</p>	<p>pišu u izvornom obliku;</p> <p>-glazbeni termini tal. podrijetla za tempo i dinamiku</p>	
4. Anić–Silić (2001.)	-	-	
5. Londonac (1971.)	<p>- sve tuđice pišu se po izgovoru, bez obzira na podrijetlo</p> <p>-galicizmi (<i>dispanzer,</i> <i>adut,</i> <i>karambol,</i> <i>parket</i>)</p> <p>-anglizmi (<i>blef,</i> <i>bojler,</i> <i>džemper,</i> <i>džungla</i>)</p> <p>-germanizmi (<i>šlag, šverc,</i> <i>flaster, erzac</i>)</p> <p>- talijanizmi (<i>espresso,</i> <i>franko, mafija,</i> <i>monsinjor</i>)</p> <p>-tuorcizmi (<i>ćumez, ćilim,</i> <i>baksuz, bakšiš</i>)</p> <p>- <i>alkohol,</i> <i>almanah,</i> <i>boršč, avion,</i> <i>ćelija, tilda,</i></p>		<p>- kulturno- obavijesni razlozi za pisanje tuđica u izvornom obliku (<i>grill-</i> <i>room, top twenty,</i> <i>short story,</i> <i>sleeping-car</i>)</p> <p>- kad pisac želi istaknuto strano podrijetlo koje riječi, može katkad pisati tuđu riječ u izvornom obliku i onda kad već imamo njenu hrvatsku prilagođenicu (<i>bum i boom,</i> <i>čarter i charter,</i> <i>damping i</i> <i>dumping,</i> <i>džentlmen i</i> <i>gentleman, džez i</i> <i>jazz, fer i fair,</i> <i>intervju i</i> <i>interview, ledi i</i> <i>lady, lider i</i> <i>leader, lift-boj i</i> <i>lift-boy, splin i</i> <i>spleen, toaleta i</i></p>

	<p><i>zebra, bager, bajadera, pečalba, vašar, indeks, producent, anakolut, artikl, baršun, gazda, kolhoz</i></p>		<p><i>toilette, violončelo i violoncello, vizavi i vis-à-vis)</i></p>
<p>6. Novosadski (1960.)</p>	<p>- zajedničke imenice i pridjevi koje smo primili ili koje primamo iz živih stranih jezika u naš jezik ulaze u onom obliku u kojem se čuju i usvajaju (om, vat, kulon, nendgen, inč, franak, marka, dolar, pfenig, šiling, funta)</p> <p>- pokrajinske riječi koje smo primili zbog užih veza s narodima uz granice (<i>šogor, šor, alas</i> (mađ.) <i>plac, cug, bircuz, borer, veš</i> (njem.) <i>škuro, ćaro, šugaman, portafolj</i> (tal.)</p> <p>-tuđice koje su došle posredno (<i>aplauz, ataše, arbitraža,</i></p>		<p>- iz posebnih razloga, kada to piscu ili onomu koji se služi tuđom riječju i izrazom bude potrebno (da joj jače istakne porijeklo i sl.) može se ponekad tuđa riječ ili izraz ostaviti i u izvornom obliku (<i>fer i fair, splin i spleen, solfeđo i solfeggio, lider i leader</i>)</p>

	<p><i>feljton, esej, bife, šofer, konjak, parfem, toaleta, bista, afera, nivo, garda, butelja, barijera, ekipaža, marža)</i></p> <p>- anglizmi (<i>vikend, miting, splin, gol, start, finiš, intervju, tenis, fudbal, rekord, štrajk, trik, pulover, liftboj, spiker</i>)</p> <p>- tuđice iz azijskih jezika (<i>najlon, rikša, kuli</i>)</p>		
7. Korijski (1944.)	<p>- riječi iz živih jezika koje su više ili manje prodrle u opću upotrebu pa su se (iako se osjećaju kao tuđe) prilagodile hrvatskom jeziku i pravopisu (<i>valcer, šlager, štimung, hohštapler, špeceraj, konjak, toaleta, peron, garsoniera, štrajk, bojkot,</i></p>	<p>- strane riječi koje su manje u općoj upotrebi, nego se njima služe školovani ljudi (<i>adagio, intermezzo, boulevard, plateau, sujet, dandy, intervju, spleen, whist</i>)</p>	<p>kako se za riječi koje se pišu nekad fonetizirano, a nekad u izvornom obliku ne daju propisati određena pravila, treba u svakom pojedinom slučaju gledati rječnik (<i>esej-essay, nivo-niveau, vat, džaul</i>)</p>

	<i>keks, sendvič, libreto, pikolo, madona)</i>		
8. Cipra–Guberina–Krstić (1941.)	- strane riječi koje su došle iz živih jezika (iz njemačkog, francuskog i talijanskog jezika) <i>valcer, štimung, konjak, toaleta, afera, peron, žurnal, garsonijera, premijera, štrajk, fijasko, dijamant</i>	- strane riječi koje su došle iz živih jezika (iz njemačkog, francuskog i talijanskog jezika) <i>adagio, boulevard, niveau, plateau, sujet, dandy, essay, intervju, spleen, (Führer, Duce</i> koje se mogu smatrati i vlastitim imenima)	- kod riječi koje su ušle u hrvatski jezik u novije vrijeme postoji kolebanje u pisanju, npr. <i>budget</i> i <i>budžet</i> , <i>feuilleton</i> i <i>feljton</i>) - za one, kojima je dosad bila običnija tuđa riječ, treba se objasniti u zagradi značenje hrvatske riječi: <i>razina (niveau), bitnica (baterija), bojna (garda), brodoprtnja (konvoj), veleobrt (industrija)</i> , ili kod starijih hrvatskih riječi koje se ponovo uvode npr. <i>pristojba (taksa), uljudba (civilizacija), satnija (kumpanija), stožer (štab), vrhovništvo (suverenitet).</i>
9. Ivan Broz (1892.)			

Tablica 2. Pravopisna pravila za pisanje općih imenica iz drugih jezika u odabranim pravopisima

4.3. Pisanje pridjeva iz drugih jezika

Pridjevi iz drugih jezika kao pravopisna kategorija nisu zastupljeni u odabranim starijim pravopisima osim u *Korijenskom pravopisu* Cipre i Klaića, a i u njemu u vrlo maloj mjeri. To je zapravo i najveća razlika između te dvije grupe pravopisa – zastupljenost dijela o pisanju pridjeva iz drugih jezika. Analiza će se provesti odvojeno za posvojne i za odnosne pridjeve s obzirom na to da su pravila poprilično različita za jednu i za drugu kategoriju. U tablicama će se prikazati u kojim je slučajevima preporučeno zadržavanje izvornog oblika osnove, a u kojim ju je slučajevima bolje prilagoditi i iz kojih razloga. Zaključno će se u tablici sažeti pravila za pisanje i jedne i druge kategorije pridjeva uz napomene.

4.3.1. Posvojni pridjevi

O posvojnim pridjevima u starijoj skupini odabranih pravopisa ima riječi samo u *Korijenskom pravopisu* (1944: 74–79) i to samo usputno uz pravila o sklonidbi imenica. Uz svaku točku o sklonidbi vlastitih imena na kraju je naznačeno ako se od imena mogu tvoriti posvojni pridjevi i bez pravila navodi se primjer. Gdje nije moguće izvesti pridjev od imena, tako je i napisano. Posvojni se pridjevi tvore od nepromijenjene osnove i nastavka za tvorbu posvojnog pridjeva (-ov/-ev i -in) (*Lutherov, Pasteurov, Pascalov, Turandotin, Croatijin*) uz umetanje intervokalnoga *j*.

U skupini suvremenih pravopisa dio o pravilnom pisanju posvojnih pridjeva stoji uz pravila o pisanju vlastitih imenica (BM i IHJJ) ili pod posebnim podnaslovom (AS i BMM). Posvojni se pridjevi u hrvatskom jeziku od imena i prezimena ljudi tvore kao i od naših riječi (BM, 2011: 52); pišu se onako kako se pišu i imena od kojih su napravljeni (AS, 2001: 210); bez promjena u sastavljenom i nesastavljenom pisanju te pisanju velikoga i maloga početnog slova (BMM, 2008: 216) i u skladu s izgovorom u hrvatskome (IHJJ, 2013: 71).

Neslaganja nastaju oko dvije stvari: oko umetanja slova *j* između osnove koja završava na samoglasnik i nastavka (*Verdijev, Vignyjev, Tennesseejev, Camusjev, Denisjev*). Intervokalno *j* umeće se u primjerima u pravopisima BM i IHJJ, a u AS i BMM ne umeće se (ističe se kako treba pisati *Ferrariev*, ne *Ferrarijev*; *Virginin*, ne *Virginijin*). Autori jezičnih

savjetnika Ante Bičanić i Milica Mihaljević slažu se s umetanjem intervokalnog *j* uz primjere *Disneyjev, Henryjev, Luigijev* (Bičanić, 2013: 502) *Leopardijev, Raimondijev, Leejev, Vignyjev, Atleejev* (Mihaljević, 1999, 292), dok Ljiljana Jojić daje primjere bez intervokalnog *j* (*D'Annunzjev, Esterházyev, Apendiniev*) (2004: 138).

Druga je stvar oko koje se ne slažu svi autori pravopisa trebaju li imenice na -co i -ca (Jessica, Petrarca) zadržati *c* pri tvorbi pridjeva ili se ono mijenja u *k*. AS oko tog se pitanja ne izjašnjava, dok BM preporučuje mijenjanje u *k* (*Jessikin, Petrarkin*), a IHJJ i BMM ostavljaju *c* (*Jessicin, Petrarcin*).

Kod tvorbe posvojnih pridjeva od zemljopisnih imena nema neslaganja – ona se pišu fonetizirano, osim u slučaju neprepoznatljivosti osnove. U tom se slučaju osnova piše u izvornom obliku do morfemske granice.

pravopis	izvorna osnova	promijenjena osnova
1. Institutov (2013.)	<ul style="list-style-type: none"> - u skladu s izgovorom u hrvatskome pišu se posvojni pridjevi od: - stranih riječi: <i>celebrityjev</i> - posuđenica: <i>dendijev, okapijev, reikijev</i> - stranih imena: <i>Verdijev, Vignyjev, Tennesseejev, Camusjev, Denisjev</i> (i <i>Camusov; Denisov</i>), <i>Ardelijev, Pijin, Chelseajev, Berniejev</i> - ne umeće se <i>j</i>: <i>Boccacciov, Caravaggiov</i> - <i>jediev, Györgyev, Nagyev, Kállayev, Hemingwayev</i> - <i>Maryn, Annien, Natalien</i>. - imena na -ca, -co u sklonidbi i tvorenicama u pismu zadržavaju -c-: <i>Jessicin, Petrarcin</i>. 	
2. Babić–Moguš (2011.)	<ul style="list-style-type: none"> - tvore se kao i od naših riječi (<i>Dumasov, Goetheov, Shakespeareov, Camusov, Rousseauov</i>) - <i>pridjevi</i> od romanskih imenica na -ca, -co tvore se od osnove na -k (<i>Petrarkin, Roskin, Fra Angelikov</i>) 	

	- pridjevi od prezimena koja se sklanjaju kao viski, viskija tvore se od genitivne osnove dometkom -ev (<i>Leonardijev, Verdijev, Grèvyjev</i>)	
3. Badurina–Marković–Mićanović (2008.)	- bez promjena u sastavljenom i nesastavljenom pisanju te pisanju velikoga i maloga početnog slova (<i>De Coubertinov</i>) - bez bilježenja međusamoglasničkoga j (<i>Ferrarijev, ne Ferrarijev; Virginijin, ne Virginijin</i>) - promjene na morfemskim granicama bilježe se samo ako do njih doista dolazi (<i>Petrarcin, Jessicin</i>)	
4. Anić–Silić (2001.)	- pišu se onako kako se pišu i imena od kojih su napravljeni (<i>D'Annunzjev, Goetheov, O'Neillov, Washingtonov, Puškinov, Camusev</i>) - Kineska, korejska, burmanska i sl. imena ponašaju se kao jednočlana (<i>Mao Zedongov, Kim ti Sungov, U Nuov</i>)	-
5. Londonac (1971.)	-	-
6. Novosadski (1960.)	-	-
7. Korijenski (1944.)	- posvojni pridjevi od vlastitih imena pišu se tako da se na nepromijenjenu osnovu dodaje nastavak (<i>Lutherov, Pasteurov, Pascalov, Dumasov, Carmenin, Ninonin, Margotin, Turandotin, Croatijin, Concordijin, Ferrarijin, Tassov, Tisov, Szabov, Moniuszkov, Safin, Klijin, Klotin, Salambin, Sermageov, Clairin, Jeannettin, Attleov,</i>	

	<i>Mériméeov, Grévyjev, Verdijev, Puškinov, Tolstojev)</i>	
8. Cipra–Guberina–Krstić (1941.)	-	-
9. Ivan Broz (1892.)	-	-

Tablica 3. Promijenjenost osnove pri tvorbi posvojnih pridjeva od imenica iz stranih jezika

4.3.2. Odnosni pridjevi

Pisanje odnosnih pridjeva iz drugih jezika novi je pravopisni problem sudeći po tome što se izrijeком ne spominje u starijoj skupini pravopisa. Usto što je novi, izaziva mnogo neslaganja i oprečne preporuke u različitim pravopisima. Svi se autori oko jednoga slažu: odnosni se pridjevi od stranih riječi u hrvatskom jeziku pišu fonetizirano (transkribirano, s grafijski prilagođenom ili promijenjenom osnovom). Samo što se to ne preporučuje za sve odnosne pridjeve.

U Institutovu pravopisu nije posebno napisano pravilo za pisanje odnosnih pridjeva od stranih riječi, ali primjeri takvih pridjeva stavljeni su pod fonetizirani način pisanja tuđica uz napomenu „ako iz odnosnoga pridjeva nije jasno od kojega je imena izveden, može se u osnovi odnosnoga pridjeva zadržati i izvorni zapis imena do tvorbene granice: Breughel - *breughelovski*, Hjelmslev - *hjelmslevski*, Kierkegaard - *kierkegaardski*, Neumann - *neumannski*, O’Neill - *oneillovski*, Saint-Exupéry - *saintexupéryjevski*“ (2013: 68). Isto pravilo vrijedi i za pridjeve od zemljopisnih imena (*bridgetownski*, *leuvenski*).

Pravopis BM slijedi isto pravilo koje navodi i IHJJ i kaže da se pridjevi s dometkom -ski od ponašenica pišu prema ponašenom obliku (*fidžijski*, *talijanski*, *sejšelski*, *rajnski*, *padski*) i u slučaju da je tako usvojen (*arteški zdenac*, *bordoška juha*). Pridjevi na -ovski, -evski i -inski pišu se fonetizirano (*bokačevski*, *felinijevski*, *geteovski*, *molijerovski*, *pinokijevski*, *šekspirovski*), a pridjevi od ostalih imena mjesta pišu se izvorno do morfemske granice (*newyorški*).

Pravopisi BMM i AS u ovom dijelu navode jednaka pravila: posvojni se pridjevi pišu fonetizirano, osim u slučaju neprepoznatljivosti od kojeg je imena izveden pridjev – tada se može pisati izvorno do morfemske granice (*bridgetownski*, *newyorški*, *vošingtonski*).

Razlika između IHJJ, BMM i AS u odnosu na BM jest pisanje odnosnih pridjeva od zemljopisnih pojmova – u BM preporučuje se izvorna osnova do morfemske granice, dok se izvorna osnova u BMM i AS preporučuje jedino u slučaju neprepoznatljivosti izvornog imena.

pravopis	izvorna osnova	promijenjena osnova
1. Institutov (2013.)	<p>- ako nije jasno od kojega je imena izveden, zadržava se i izvorni zapis imena do tvorbene granice (<i>breughelovski, kierkegaardski, oneillovski, saintexupéryjevski</i>)</p> <p>- isto vrijedi za odnosne pridjeve od zemljopisnih imena (<i>bridgetownski, milwaukejski, worcesterski</i>)</p>	<p>- odnosni se pridjevi od stranih riječi u hrvatskom jeziku pišu fonetizirano (<i>botičelijevski, bredpitolovski, davinčijevski, petrarkistički, šekspirijanski</i>)</p> <p>- isto tako i pridjevi od zemljopisnih imena (<i>bridžtaunski, ciriški, milvokijski, njujorški</i>)</p>
2. Babić–Moguš (2011.)	<p>- pridjevi od ostalih imena mjesta pišu se izvorno do morfemske granice (<i>bolonjski, cambrički, hollywoodski, kielski, leipziški, Münchenski, newyorški, yorčki</i>)</p>	<p>- pridjevi od ponašenica pišu se prema ponašenom obliku (<i>fidžijski, talijanski, sejšelski, rajnski, padski</i>)</p> <p>- ponašeno se pridjev piše ako je tako usvojen (<i>arteški zdenac, bordoška juha</i>)</p> <p>- pridjevi sa -ovski, -evski, -inski pišu se kao usvojenice (<i>bokačevski, felinijevski, geteovski, molijerovski, pinokijevski, šekspirovski</i>)</p>
3. Badurina–Marković–Mićanović (2008.)	<p>- ako bi poštivanje pravila dovelo do neprepoznatljivosti osnovne imenice, osnova može zadržati izvorni oblik i piše se kurentom (<i>gideovski, hjelmslevski, mayerovski, maierovski, puyievski</i>)</p>	<p>- s prilagođenom osnovom (<i>darvinovski, dekubertenovski, onilovski, bolonjski, njujorški, dablinski</i>)</p>

4. Anić–Silić (2001.)	- izvorno pisanje u slučajevima u kojima se gubi prepoznatljivost polaznog oblika prema uobičajenoj transkripciji (<i>sisleyevski</i> umjesto <i>sizlejevski</i> , <i>o'neilovski</i> umjesto <i>onilovski</i>)	- pišu se prema odgovarajućim transkripcijskim pravilima, (umeće se j, sve se jedinice pišu zajedno, a crtica ispušta) (<i>danuncijevski</i> , <i>geteovski</i> , <i>sentbevovski</i> , <i>vašingtonovski</i> , <i>kazancakisovski</i>) - pridjevi napravljeni od stranih imena naseljenih mjesta pišu se transkribirano i malim početnim slovom (<i>bekeščapski</i> , <i>kembrički</i> , <i>seviljski</i> , <i>rotenburški</i>)
5. Londonac (1971.)	-	-
6. Novosadski (1960.)	-	-
7. Korijenski (1944.)	-	-
8. Cipra–Guberina–Krstić (1941.)	-	-
8. Ivan Broz (1982.)	-	-

Tablica 4. Promijenjenost osnove pri tvorbi odnosnih pridjeva od imenica iz stranih jezika

Jezični savjetnici također su oprečnih stavova: Bičanić kaže da su odnosni pridjevi na -ovski, -jevski izvedeni od stranih imena i prezimena i prilagođuju se slovopisno i pravopisno hrvatskom jeziku te se pišu malim početnim slovom (Baudelaire – *bodlerovski*, Darwin – *darwinovski*, Thatcher – *tačerovski*, Van Gogh – *vangogovski*, De Cubertain – *dekubertenovski*, Camus – *kamijevski*, Virginia – *virđinijevski*). Za pravilo pisanja odnosnih pridjeva na -ski, -ški izvedenih od stranih imena naselja i zemljopisnih imena koja se pišu izvorno u hrvatskome jeziku ne zauzima jednu stranu, već kaže da se mogu pisati prilagođeno hrvatskom jeziku ili izvorno do granice osnove riječi: *dablinski* i *dublinski* (prema Dublin) *liverpulski* i *liverpoolski* (prema Liverpool) *minhenski* i *munchenski* (prema München) *njujorški* i *newyorški* (prema New York). Ističe da, kad se izabere jedan način pisanja, treba ga dosljedno primijeniti u pisanoj komunikaciji (2013: 503).

Mihaljević je stava da se pridjevi od zemljopisnih pojmova mogu pisati fonetizirano kao i ostale opće imenice stranoga podrijetla (*štokholmski, lajpciški, njujorški*), a prema pravilima o glasovnim promjenama može im se pod utjecajem glasa *s* iz nastavka *-ski* mijenjati krajnji suglasnik osnovne riječi. (1999: 292)

Opačić u prepoznatljivom stilu piše da bi bilo bolje pridjeve na *-ski* pisati fonetski (*njujorški, holivudski*) jer imenice i pridjevi od stranih imena kojima se izriču svojstva što ih imaju nosioci tih imena ili kakav drugi opći odnos prema nosiocima tih imena pišu se samo fonetizirano i malim početnim slovom – Darwin, ali *darwinist, darvinizam, Shakespeare, ali šekspirski, šekspirolog, Voltaire, ali volterovski* itd. (2009: 74).

Ljiljana Jojić zalaže se za pisanje pridjeva na *-ski, -ovski/-evski, -ijanski, -inski* prema transkripcijskim pravilima. U njezinim primjerima ističe se pisanje osnove u izvornom obliku samo u slučaju neprepoznatljivosti izvorne imenice i ne umeće se intervokalno *j*: *apendinijevski, bodlerovski, kamijevski, kembrički, dizeldorfski, hajdelburški* (2004: 138: 39).

I zaključno, stav bivšeg Vijeća za normu hrvatskog standardnog jezika u zaključcima s 14. sjednice na kojoj je prva točka dnevnoga reda bilo “Pisanje stranih imena i od njih izvedenih pridjeva” formirano je na upotrebi takvih pridjeva u posljednje vrijeme.

Pravopisna praksa kakva se tu uvelike ustalila pokazuje da se etnici i ktetici od tuđih imena mjesta pišu glasovno prilagođeno. Tako Njujorčanin i njujorški od New York, Lajpcižanin i lajpciški od Leipzig. Od toga međutim valja odustati kad takvih pridjeva bude previše i njihov prilagođeni glasovni lik premalo prepoznatljiv ili zahtijeva previše znanja o dalekim i slabo poznatim jezicima. Nikoje načelo, pa niti najopravdanije, ne valja primjenjivati preko granice prave mjere i zdravoga razuma. Gdje se izvorno pisanje prema tuđem imenskom predlošku pri zapisu jedne riječi u sklonidbi ili tvorbi spaja s izvornim hrvatskim pisanjem najbolje je orijentirati se prema uobičajenom hrvatskom pisanju. Vokativ od imena grada Leipzig bit će stoga, ako se upotrijebi, Leipziže! Tu slovo z u imenskoj osnovi ima njemačku glasovnu vrijednost, a ono pod dijakritičkim znakom, dakako, hrvatsku.

Tafra je upozorila na to da se u pravopisima, Hrvatskome i Školskom, daje prednost izvornom pisanju mjesnih imena u kteticima i etnicima sve do hrvatskih tvorbenih elemenata. Predsjednik je na to opet izrekao svoje mišljenje da tu treba dati prednost prilagođenom glasovnom liku i

nitko mu na to nije izrazio neslaganje tako da je ovo mišljenje prihvaćeno kao službeni stav Vijeća (2006).

Na kraju se prilaže tablica sa svim pravilima za pisanje pridjeva iz drugih jezika uz napomene kako bi se moglo usporedno pratiti što se mijenjalo, a što je ostalo jednako u različitim izdanjima pravopisa.

pravopis	posvojni pridjevi (-ov/-ev, -ljev, -in)	odnosni pridjevi (-ski)	napomena
<p>1. Institutov (2013.)</p>	<p>- u skladu s izgovorom u hrvatskome pišu se posvojni pridjevi od:</p> <p>- stranih riječi: <i>celebrityjev</i></p> <p>- posuđenica: <i>dendijev, okapijev, reikijev</i></p> <p>- stranih imena: <i>Verdijev, Vignyjev, Tennesseejev, Camusjev, Denisjev</i> (i <i>Camusov, Denisov, Ardelijev, Pijin, Chelseajev, Berniejev</i></p> <p>- ne umeće se j: <i>Boccacciov, Caravaggiov</i></p> <p>- <i>jediev, Györgyev, Nagyev, Kállayev, Hemingwayev</i></p> <p>- <i>Maryn, Annien, Natalien.</i></p> <p>- imena na -ca, -co u sklonidbi i tvorenicama u</p>	<p>- odnosni se pridjevi od stranih riječi u hrvatskom jeziku pišu fonetizirano (<i>botičelijevski, bredpitovski, davinčijevski, petrarkistički, šekspirijanski</i>) osim ako nije jasno od kojega je imena izveden, zadržava se i izvorni zapis imena do tvorbene granice (<i>breughelovski, kierkegaardski, oneillovski, saintexupéryjevski</i>).</p> <p>- isto tako i pridjevi od zemljopisnih imena: (<i>bridžtaunski, ciriški, milvokijski, njujorški</i>), osim ako nije jasno od kojega je imena izveden, može se zadržati i izvorni</p>	

	pismu zadržavaju - c-: <i>Jessicin,</i> <i>Petrarcin.</i>	zapis imena do tvorbene granice (<i>bridgetownski,</i> <i>milwaukejski,</i> <i>worcesterski</i>).	
2. Babić–Moguš (2011.)	<p>- tvore se kao i od naših riječi (<i>Dumasov,</i> <i>Goetheov,</i> <i>Shakespeareov,</i> <i>Camusov,</i> <i>Rousseauov</i>)</p> <p>- pridjevi od romanskih imenica na -ca, -co tvore se od osnove na -k (<i>Petrarkin,</i> <i>Roskin,</i> <i>Fra Angelikov</i>)</p> <p>- pridjevi od prezimena koja se sklanjaju kao viski, viskija tvore se od genitivne osnove dometkom -ev (<i>Leonardijev,</i> <i>Verdijev,</i> <i>Grèvyjev</i>)</p>	<p>- pridjevi od ponašenica pišu se prema ponašenom obliku (<i>fidžijski,</i> <i>talijski,</i> <i>sejšelski,</i> <i>rajnski,</i> <i>padski</i>)</p> <p>- pridjevi od ostalih imena mjesta pišu se izvorno do morfemske granice (<i>bolonjski,</i> <i>cambrički,</i> <i>hollywoodski,</i> <i>kielski,</i> <i>leipziški,</i> <i>münchenski,</i> <i>newyorški,</i> <i>yorčki</i>)</p> <p>- ponašeno se pridjev piše ako je tako usvojen (<i>arteški zdenac,</i> <i>bordoška juha</i>)</p> <p>- pridjevi sa -ovski, -evski, -inski pišu se kao usvojenice (<i>bokačevski,</i> <i>felinijevski,</i> <i>geteovski,</i> <i>molijerovski,</i> <i>pinokijevski,</i> <i>šekspirovski</i>)</p>	<p>- preuzeti strani pridjevi dobivaju hrvatski pridjevni završetak -(a)n i pišu se kao naši pridjevi: <i>apartan,</i> <i>ažuran,</i> <i>bizaran,</i> <i>ženerozan,</i> <i>pikantan,</i> <i>plauzibilan</i></p> <p>- rijetki ne dobivaju hrv. završetak, a sklanjaju se i pišu kao naši pridjevi: <i>fin,</i> <i>kadar,</i> <i>monoton,</i> <i>suveren</i></p> <p>- preuzeti bez našega završetka, nesklonjivi: <i>bež,</i> <i>blond,</i> <i>fer,</i> <i>krem,</i> <i>kul,</i> <i>kvit,</i> <i>maksi,</i> <i>reš,</i> <i>seksi,</i> <i>šik</i></p>

<p>3. Badurina–Marković–Mićanović (2008.)</p>	<p>- bez promjena u sastavljenom i nesastavljenom pisanju te pisanju velikoga i maloga početnog slova (<i>De Coubertinov</i>)</p> <p>- bez bilježenja međusamoglasničkoga j (<i>Ferrarijev</i>, ne <i>Ferrarijev</i>; <i>Virginiin</i>, ne <i>Virginijin</i>)</p> <p>- promjene na morfemskim granicama bilježe se samo ako do njih doista dolazi (<i>Petrarcin</i>, <i>Jessicin</i>)</p>	<p>- s prilagođenom osnovom (<i>darwinovski</i>, <i>dekubertenovski</i>, <i>onilovski</i>, <i>bolonjski</i>, <i>njujorški</i>, <i>dablinski</i>)</p> <p>- ako bi poštivanje pravila dovelo do neprepoznatljivosti osnovne imenice, osnova može zadržati izvorni oblik i piše se kurentom (<i>gideovski</i>, <i>hjelmslevski</i>, <i>mayerovski</i>, <i>maierovski</i>, <i>puyievski</i>)</p>	<p>ako u tekstu ima više pridjeva na -ski u kojih je osnovu potrebno zadržati u izvornom obliku, tada se svi pridjevi na -ski u njemu dosljedno mogu pisati s netranskribiranim osnovom</p>
<p>4. Anić–Silić (2001.)</p>	<p>- pišu se onako kako se pišu i imena od kojih su napravljeni (<i>D'Annunziev</i>, <i>Goetheov</i>, <i>O'Neillov</i>, <i>Washingtonov</i>, <i>Puškinov</i>, <i>Camusev</i>)</p> <p>- kineska, korejska, burmanska i sl. imena ponašaju se kao jednočlana (<i>Mao Zedongov</i>, <i>Kim ti Sungov</i>, <i>U Nuov</i>)</p>	<p>- pišu se prema odgovarajućim transkripcijskim pravilima, (umeće se j, sve se jedinice pišu zajedno, a crtica ispušta) (<i>danuncijevski</i>, <i>geteovski</i>, <i>sentbevovski</i>, <i>vašingtonovski</i>, <i>kazancakisovski</i>)</p> <p>- izvorno pisanje u slučajevima u kojima se gubi prepoznatljivost polaznog oblika prema uobičajenoj transkripciji</p>	<p>- oblici poput <i>Dablinac</i> mogu glasiti i kao oblici poput <i>Bekeščabljanin</i> - <i>Dablinjanin</i>.</p>

		<p>(<i>sisleyevski</i> umjesto <i>sizlejevski</i>, <i>o'neilovski</i> umjesto <i>onilovski</i>)</p> <p>- pridjevi napravljeni od stranih imena naseljenih mjesta pišu se transkribirano i malim početnim slovom (<i>bekeščapski</i>, <i>kembrički</i>, <i>seviljski</i>, <i>rotenburški</i>)</p>	
5. Londonac (1971.)	-	-	
6. Novosadski (1960.)	-	-	
7. Korijenski (1944.)	<p>- posvojni pridjevi od vlastitih imena pišu se tako da se na nepromijenjenu osnovu dodaje nastavak (<i>Lutherov</i>, <i>Pasteurov</i>, <i>Pascalov</i>, <i>Dumasov</i>, <i>Carmenin</i>, <i>Ninonin</i>, <i>Margotin</i>, <i>Turandotin</i>, <i>Croatijin</i>, <i>Concordijin</i>, <i>Ferrarijin</i>, <i>Tassov</i>, <i>Tisov</i>, <i>Szabov</i>, <i>Moniuszkov</i>, <i>Safin</i>, <i>Klijin</i>, <i>Klotin</i>, <i>Salambin</i>, <i>Sermageov</i>, <i>Clairin</i>, <i>Jeannettin</i>, <i>Attleeov</i>, <i>Mériméeov</i>, <i>Grévyjev</i>, <i>Verdijev</i>, <i>Puškinov</i>, <i>Tolstojev</i>)</p>	-	<p>- pisanje posvojnih pridjeva bez <i>j</i> moglo bi u nekim slučajevima zavesti na krivo čitanje (<i>Petrucchi</i> - <i>Petrucčija</i> (čitamo: petručija); <i>Petrucchia</i> (čitamo: petručča))</p>

8. Cipra–Guberina–Krstić (1941.)	-	-	
9. Ivan Broz (1892.)	-	-	

Tablica 5. Pravopisna pravila za pisanje pridjeva iz drugih jezika u odabranim pravopisima

5. Zaključak

U ovom radu bavilo se pravopisnim pitanjem pravilnog pisanja općih imenica i pridjeva iz drugih jezika. Pritom je rad podijeljen na tri dijela: uvodni je dio o povijesti i političkim i društvenim uvjetima u hrvatskoj državi u vrijeme izdavanja knjiga pravopisa od Ivana Broza do danas. Drugi se dio odnosi na teorijski dio o postupku ulaska riječi iz drugih jezika u hrvatski i njihova prilagodba u naš jezični sustav uz primjere. Treći je i zaključni dio sama analiza pravopisnih pravila za pisanje općih imenica i pridjeva iz drugih jezika u našem jeziku. Ta se analiza provela na ukupno devet knjiga pravopisa i nekoliko jezičnih savjetnika koji uključuju knjige, preglede pravopisa i članke iz časopisa. Pravopisi su grupirani u dvije skupine, kronološkim redom: prvu skupinu čine pravopisna izdanja od Ivana Broza do „londonca” (1892. do 1971.), a drugu skupinu izdanja od pravopisa Anić-Silić do Institutova pravopisa (2001. do 2013.).

Zanimljivo je da se pravila gotovo uopće ne razlikuju u 79 godina razmaka između Brozova i BFM pravopisa, što se može pripisati političkoj situaciji (nismo imali svoju državu, cenzura, jedna stranka). Danas je situacija pravopisno šarena i svakom izmjenom vlasti mijenja se Ministarstvo i službeni pravopis s različitim rješenjima. Zaključak bivšeg Vijeća za normu hrvatskoga standardnog jezika preporuka je slijeda tradicije i pravopisne prakse – fonetizirani oblici odnosnih pridjeva i izvorno pisanje posvojnih pridjeva do morfemske granice. Osobno, kao anglist i kroatist po struci ne volim vidjeti fonetizirane pridjeve, no smatram da je još gore lijepiti hrvatske nastavke na izvornu osnovu pa pozdravljam pravopisnu preporuku da se to čini jedino u slučaju neprepoznatljivosti izvorne vlastite imenice iz drugog jezika od koje je pridjev izveden. Što se tiče općih imenica iz drugih jezika, radije bih, koliko god to više napora stvara (prije svega usmenom) prevoditelju, voljela da u hrvatskom rječniku imamo dobre hrvatske zamjene za sveprisutne anglizme, kao što su privitak za *attachment* ili sastanak na vrhu za

summit. Tu se opet javlja problem jezične ekonomije, tako da idealnog rješenja nema. U tom se smislu slažem s pravopisnim rješenjem koji stoji u svim analiziranim pravopisima, a to je davanje prednosti hrvatskim zamjenama (gdje je to prikladno, odnosno, za onaj dio riječi iz drugih jezika za koje smatramo da će iz žargona i razgovornog stila prijeći u standardni jezik). Dio iz uvodnog dijela Ivana Broza o tome da dobar pisac izbjegava tuđice svakako je kontroverzan, jer tuđice često moramo koristiti zbog stila ili jednostavno zato što hrvatska zamjena ne određuje onaj dio značenja koji nam pri pisanju treba. Primjerice, riječ iz stranog jezika koja se već prilagodila hrvatskom jeziku, centar, ne označava isto što i središte i nije ju uvijek moguće zamijeniti. Predstava nema istu jačinu kao *show*, a *shopping* i kupovina ne odnose se na istu stvar.

Za kraj ostavljam misao Ivana Broza o teškom poslu što je pisanje pravopisa i o tome kakav pravopis treba biti: „Nije dovoljno samo rušiti, nego treba i graditi. Tko se prihvati da razgrađuje pravila za ovo pisanje nek se prihvati i drugoga posla: nek izradi zakone za dojakošnje pisanje, koji će biti barem toliko određeni, prosti, jasni i dosljedni, koliko su u ovoj knjizi, a k tomu neka postavi pouzdana pravila, kako će moći svatko valjano hrvatski čitati one riječi, koje će se drukčije pisati nego što se izgovaraju” (Broz, 1892: 4). Trebali bismo biti konstruktivni i jasni kad propisujemo pravila, precizno razgraničiti pravilno od nepravilnog, a ne sastavljati kategorije poput dopuštenog, preporučljivog i prihvatljivog. Uvijek bismo trebali imati u vidu da jezik ne pripada lingvistima, nego izvornim govornicima hrvatskog jezika pa prema tome osluškivati jezik u upotrebi i ne donositi pravila koja će ostati mrtvo slovo na papiru.

Umrije li jezik, umro je i narod, zato i nastojimo da ovaj naš lijepi materinji, hrvatski jezik živi s nama, u nama i za nama, jer s njim ćemo živjeti i mi, naša zemlja, naš spomen, a živjeti je lijepo. Viktor Car Emin

6. Popis literature

a) Pravopisni priručnici:

1. AS = Anić, Vladimir; Silić, Josip. 2001. *Pravopis hrvatskoga jezika*. Novi Liber - Školska knjiga. Zagreb.
2. BFM = Babić, Stjepan; Finka, Božidar; Moguš, Milan. 1971. *Hrvatski pravopis*. (zabranjen). [Pretisak prvoga izdanja: Školska knjiga. Zagreb. 1990.].
3. BM = Babić, Stjepan; Moguš, Milan. ²2011. *Hrvatski pravopis. Usklađen sa zaključcima Vijeća za normu hrvatskog standardnog jezika*. Školska knjiga, Zagreb.
4. BMM = Badurina, Lada; Marković, Ivan; Mićanović, Krešimir. ²2008. *Hrvatski pravopis*. Matica hrvatska. Zagreb.
5. Broz, Ivan. 1892. *Hrvatski pravopis*. Po određenju kr. zem. vlade, odjela za bogoštovje i nastavu. Zagreb. [Pretisak prvoga izdanja: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje - Nacionalna i sveučilišna knjižnica. Zagreb. 2014.].
6. CGK = Cipra, Franjo; Guberina, Petar; Krstić, Kruno. 1941. *Hrvatski pravopis*. Zagreb. [Pretisak: ArTresor naklada. Zagreb, 1998.]
7. CK = Cipra, Franjo; Klaić, Adolf Bratoljub. 1944. *Hrvatski pravopis*. Izdanje nakladnog odjela Hrvatske državne tiskare. Zagreb. 1992.
8. IHJJ = Jozić, Željko i dr. 2013. *Hrvatski pravopis*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.
9. MHMS = *Pravopis hrvatskosrpskoga književnog jezika s pravopisnim rječnikom*. 1960. Priredili: Jonke, Ljudevit; Stevanović, Mihailo. Matica hrvatska - Matica srpska. Zagreb – Novi Sad.

b) Članci i knjige:

1. Badurina, Lada. 2012. *Hrvatski slovopis i pravopis u predstandardizacijskome razdoblju*. Povijest hrvatskoga jezika / Književnost i kultura devedesetih / Mićanović, Krešimir (ur.). Zagreb: Zagrebačka slavistička škola. (65-96)
2. Badurina, Lada. 2000. *Kamenčić u mozaiku novije povijesti hrvatskoga pravopisa, Franjo Cipra, Petar Guberina, Kruno Krstić, Hrvatski pravopis, 1941, ArTresor naklada, Zagreb 1998*. FLUMINENSIA. god. 12 (2000) br. 1-2. (123-148)

3. Badurina, Lada. 1996. *Kratka osnova hrvatskoga pravopisanja: Metodologija rada na pravopisu*. Izdavački centar Rijeka. Rijeka.
4. Badurina, Lada. 1994. *Pabirci o pravopisu hrvatskome - poticaji za razmišljanje prigodom objavljivanja Hrvatskoga pravopisa S. Babića, B. Finke i M. Moguša (Školska knjiga, Zagreb 1994)*. Fluminensia: časopis za filološka istraživanja. Vol.6 No.1-2 Siječanj 1995. (99-109)
5. Badurina, Lada. 2010. *Standardizacijski procesi u 20. stoljeću*. Povijest hrvatskoga jezika - Književne prakse sedamdesetih / Mićanović, Krešimir (ur.). Zagreb: Zagrebačka slavistička škola. (69-101)
6. Blažeka, Đuro. 2010. *Utjecaj štokavskih doseljenika na istočni dio međimurskoga dijalekta*, Hrvatski dijalektološki zbornik, No.15, Siječanj. (155-166)
7. Bobaš, Krešimir. 2013. *O jeziku i identitetu*. Balkan express: studentski časopis za južnoslavenske jezike, književnost i kulturu. broj 6, prosinac 2013. (48-68)
8. Brozović, Dalibor; Ivić, Pavle. 1988. *Jezik, srpskohrvatski/hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski*. Jugoslavenski leksikografski zavod „Miroslav Krleža“. Zagreb.
9. Brozović, Dalibor. 2005. *Prvo lice jednine*, Matica Hrvatska. Biblioteka Vijenac. Knjiga 7. Zagreb.
10. Frančić, Anđela; Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica; Bičanić, Ante. 2013. *Pregled povijesti, gramatike i pravopisa hrvatskoga jezika*. Croatica. Zagreb.
11. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje (skupina autora). 1999. *Hrvatski jezični savjetnik*. (ur. Hudeček, Lana, Mihaljević, Milica, Vukojević, Luka). Pergamena. Zagreb.
12. Katičić, Radoslav. 2013. *Pravopis već imamo - sve drugo je nasilje*. Školske novine, broj 17. Zagreb (15-18)
13. Katičić, Radoslav. 2013. *Hrvatski jezik*. Školska knjiga. Zagreb.
14. Koharović, Nebojša. 1998. *O načelima izrade pravopisnih priručnika*. Lada Badurina, *Kratka osnova hrvatskoga pravopisanja (Metodologija rada na pravopisu*. Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 1996.). Fluminensia: časopis za filološka istraživanja. Vol.9 No.1-2. Siječanj 1998. (137-141)
15. Koharović, Nebojša. 2005. *Pravopisni križ svejedno gori (Kratka povijest hrvatskih pravopisa)*. Jezik na križu / Križ na jeziku. Svezak 2. Lektori i jezična kultura. Vijenac. Matica hrvatska. Zagreb.
16. Kurelac, Fran 1862. *Fluminensia*. Zagreb.

17. Lisac, Josip. 2010. *Južnočakavski dijalekt i njegov leksik*. Croatica et Slavica Iadertina. Vol.5 No.5. Ožujak 2010. (79-85)
18. Lisac, Josip. 2002. *Štokavsko narječje: prostiranje i osnovne značajke*. Kolo. god. 12. br. 3. 2002. (58-60)
19. Majić, Ivan. 2006. *Četvrti hrvatski međunarodni slavistički kongres u Varaždinu i Čakovcu*. Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik. Godina I. br.2. Hrvatsko filološko društvo. Zagreb. (250-255)
20. Maretić, Tomo. 1889. *Istorija hrvatskoga pravopisa latinskijem slovima*. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. Zagreb.
21. Miletić, Josip; Novaković, Marija. *Istraživanje poznavanja pravopisa učenika osnovne škole s posebnim naglaskom na pravilnu uporabu velikih i malih slova*. Hrvatski: časopis za teoriju i praksu nastave hrvatskoga jezika, književnosti, govornoga i pismenoga izražavanja te medijske kulture. god. VII, br. 2. Zagreb. (31-46)
22. Miloš, Irena. 2017. *Stoljeća hrvatskoga službenog jezika iz europske perspektive*. Hrvatski jezik: znanstveno-popularni časopis za kulturu hrvatskoga jezika. Vol.4 No.1 Ožujak 2017. (12-13)
23. Opačić, Nives. 2010. *Iza riječi. Prtinom i cijelcem*. Treće izdanje. Matica hrvatska. Zagreb.
24. Opačić, Nives. 2009. *Reci mi to kratko i jasno - hrvatski za normalne ljude*. Novi Liber. Zagreb.
25. Pranjković, Ivo. 2008. *Sučeljavanja. Polemički dueli oko hrvatskoga jezika i pravopisa*. Disput. Zagreb.
26. *Pravopisni priručnik. Dodatak Velikom rječniku hrvatskoga jezika*. 2004. Priredila: Ljiljana Jojić. Novi Liber. Zagreb.
27. Samardžija, Marko. 1997. *Iz triju stoljeća hrvatskoga standardnog jezika*. Matica hrvatska. Zagreb.
28. Skelin Horvat, Anita. 2004. *Posuđivanje u hrvatski jezik u dvama razdobljima*. Suvremena lingvistika. Vol.57-58. No.1-2. Listopad 2004. (93-104)
29. Udier, Sanda Lucija; Gulešić Machata, Milvia. 2011. *Kakvom jeziku poučavati neizvorne govornike? Viši i niži varijetet u poučavanju hrvatskoga kao inog jezika*. Croatica: časopis za hrvatski jezik, književnost i kulturu. Vol.5 [35] No.5 [55] Prosinac 2011. (329-349)

c) Internetski izvori:

1. https://hr.wikisource.org/wiki/Zapisnik_s_14._sjednice_Vije%C4%87a_za_normu_hrvatskoga_standardnog_jezika Zapisnik s 14. sjednice Vijeća za normu hrvatskoga standardnog jezika (zadnji pristup 18. kolovoza 2017.)
2. <http://hrcak.srce.hr/> Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske (zadnji pristup 30. srpnja 2017.)
3. <http://www.hrvatskiplus.org/> Zagrebačka slavistička škola (zadnji pristup 30. srpnja 2017.)
4. <http://www.matica.hr/kolo/> Matica hrvatska, časopis „Kolo“ (zadnji pristup 30. srpnja 2017.)
5. <http://www.matica.hr/vijenac/> Matica hrvatska, časopis „Vijenac“ (zadnji pristup 30. srpnja 2017.)
6. http://a-302.ffzg.hr/?page_id=185 Klub studenata južne slavistike Filozofskog fakulteta, studentski časopis „Balkan Express“
7. <http://www.huoj.hr/> Hrvatska udruga za odnose s javnošću (zadnji pristup 2. ožujka 2017.)
8. <http://verba.hr/> VERBA prevoditeljski centar (zadnji pristup 15. travnja 2017.)
9. <http://webograd.tportal.hr/Miha29/pocetnastranica> Nastavnici Hrvatskog jezika OŠ Ljudevita Modeca u Križevcima (zadnji pristup 20. srpnja 2017.)
10. <http://ihjj.hr/> Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje (zadnji pristup 18. veljače 2017.)
11. <http://proleksis.lzmk.hr/> Proleksis enciklopedija, hrvatska opća i nacionalna online enciklopedija (zadnji pristup 24. srpnja 2017.)
12. <http://editor.hr/category/zanimljivosti/jezicna-skrinjica/> Edukativna jezična rubrika tvrtke za pisanog i usmeno prevođenje, lekture, korekture i jezično savjetovanje (zadnji pristup 15. srpnja 2017.)
13. <http://www.enciklopedija.hr/> Online enciklopedija Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža (zadnji pristup 22. srpnja 2017.)
14. https://hr.wikisource.org/wiki/Vije%C4%87e_za_normu_hrvatskoga_standardnog_jezika Zapisnici i priopćenja za javnost Vijeća za normu hrvatskoga standardnog jezika (zadnji pristup 23. ožujka 2017.)
15. <http://www.hkv.hr/> Portal hrvatskoga kulturnog vijeća (zadnji pristup 19. kolovoza 2017.)

7. Popis ilustracija

Tablice

Tablica 1. Zastupljenost pravila o pisanju riječi iz drugih jezika u odabranim pravopisima (16)

Tablica 2. Pravopisna pravila za pisanje općih imenica iz drugih jezika u odabranim pravopisima (20)

Tablica 3. Promijenjenost osnove pri tvorbi posvojnih pridjeva od imenica iz stranih jezika (28)

Tablica 4. Promijenjenost osnove pri tvorbi odnosnih pridjeva od imenica iz stranih jezika (31)

Tablica 5. Pravopisna pravila za pisanje pridjeva iz drugih jezika u odabranim pravopisima (34)

8. Prilozi

8.1. Prilog 1. Kronološki prikaz izdanja hrvatskih pravopisa

Grafijski predstandardna pravopisna djela i izdanja

1. Raymundo Giamagnik (Rajmund Džamanjić), *Nauk ja piisati dobro latinskiema slovima rieci yefika slovinskoga koyiemse Dvbrovcani, i sva Dalmatia kakko vlasctititem svojiem yefikom flufcij*, Venecija, 1639. (pretisak: Fach Slavische Philologie der Universität, Bamberg, 1991.)
2. Blaž Tadijanović, *Svaschta po mallo illiti kratko sloxenye immenah, i ricsih u illyrski, i nyemacski jezik*, Magdeburg, 1761, Tropava, 1766. Pretisak 1: Slavonski Brod 2005. Pretisak 2: *Svašta po malo iliti kratko složenje imena i riči u ilirski i njemački jezik* (1761). Pretisak: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2013.
3. Matija Antun Relković, *Nova slavonska, i nimacska grammatika. Neue Slavonische und Deutsche Grammatik*. Zagreb, 1767., Beč 1774., 1789.
4. *Kratki navuk za pravopiszanye horvatzko za pòtrebnozt nàrodnih skol* (Einleitung zur croatischen Rechtschreibung zum Gebrauche der Nationalschulen im Königreiche Kroatien), Budim, 1779. Pretisak: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2003.
5. *Uputjenje k'slavonskomu pravopisanju za potrebu narodnieh ucšionicaħ u Kraljestvu Slavonie* (Anleitung zur slawonischen Rechtschreibung zum Gebrauche der Nationalschulen in dem Königreiche Slawonien), Budim 1779. Pretisak: Matica hrvatska, Osijek, 1998. (autorstvo pripisano Antunu Mandiću)
6. *Napuchenye vu horvatzko pravopiszanye. Z-pravochtenyem y glaszomerenyem, za potrebnost narodnih skol Vugerszkoga, y Horvatzkoga Orszaga*, Budim, 1780.
7. *Naputchenye za horvatzki prav chteti y pizhati*, Budim, 1808., 1830., 1832., Pretisak: Zabok - Donja Stubica, 2004.
8. Šime Starčević, *Nova ricsoslovica illiricska vojnicsoj mladosti krajicsnoj poklonjena*, Trst, 1812. Pretisak: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2002.
9. Ljudevit Gaj, *Kratka osnova horvatsko-slavenskoga pravopisaħa, poleg mudroľubneh narodneh i prigospodarneh temeľov i zrokov*, Budim, 1830. Pretisak: Međunarodni

slavistički centar SR Hrvatske - Sveučilišna naklada Liber - Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb, 1983.

10. Ljudevit Gaj, *Pravopisz, Danica*, Zagreb, 1835.
11. Vjekoslav Babukić, *Osnova slovnice slavjanske narječja ilirskoga*, Zagreb, 1836.
12. Ignac Kristijanović, *Grammatika horvatskoga narječja*, Zagreb, 1837. Pretisak: Zagreb, 2012.
13. Antun Mažuranić, *Temelji ilirskoga i latinskoga jezika za početnike*, Zagreb, 1839., 1842.
14. Josip Partaš, *Pravopis jezika ilirskoga*, Zagreb 1850. Pretisak: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2002.
15. Fran Volarić, *Ilirska slovnica za početne učionice*, Trst, 1854.
16. Vjekoslav Babukić, *Ilirska slovnica*, Zagreb, 1854. Pretisak: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2014.
17. Antun Mažuranić, *Slovnica Hervatska. Za gimnazije i realne škole. Dio I. Rječoslovje*. Zagreb, 1859., 1861., 1866., 1869.
18. Adolfo Veber Tkalčević, *Skladnja ilirskoga jezika za niže gimnazije*, Beč, 1859., 1862. Pretisak prvoga izdanja: Zagreb. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje 2005., *Slovnica za četvrti razred katoličkih glavnih učionica u Carevini austrijskoj*, Beč, 1867., *Slovnica hěrvatska za srednja učilišta*, Zagreb, 1873.
19. Josip Tkalec, *Hrvatski pravopisni rječnik*, Zagreb, 1886.
20. Marćel (Marcel) Kušar, *Nauka o pravopisu jezika hrvackoga ili srpskoga (fonetičkom i etimologijskom)*, naklada piščeva, Dubrovnik, 1889. Pretisak: Pergamena, Zagreb, 2009.
21. Petar Tutavac. *Pravopis hrvatskoga jezika*, Buenos Aires, 1971. Pretisak: Zagreb, 2014.

Grafijski standardna pravopisna djela i izdanja

1. Ivan Broz, *Hrvatski pravopis*, Zagreb, 1892., 1893. Pretisak prvoga izdanja: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje i Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb, 2014. Dragutin Boranić (priređio) *Dra Ivana Broza Hrvatski pravopis*, Zagreb, 1904., 1906., 1911., 1915.

2. Artur Gavazzi, *Pravopisni rječnik: s pravilima za hrvatski jezik*, Zagreb, 1906. (anonimno), 1921. (priređio Milovan Gavazzi)
3. Dragutin Boranić, *Pravopis hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Zagreb, 1921., 1923., 1926., 1928., 1930., *Pravopis hrvatskosrpskoga jezika*, Zagreb, 1934., 1937., *Pravopis hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Zagreb, 1940. (ovo izdanje iz 1940. je tzv. banovinsko i predstavlja ponovno izdano 4. izdanje iz 1928. koje se nije obrojčilo kao novo izdanje), 1941., 1947., 1951.
4. *Pravopisno uputstvo za sve osnovne, srednje i stručne škole Kraljevine S. H. S s kratkim tumačenjem i objašnjenjem*, Zagreb, 1929.
5. Ivan Esih, *Hrvatski pravopisni rječnik*, Zagreb, 1940.
6. Franjo Cipra; Petar Guberina; Kruno Krstić, *Hrvatski pravopis*, Zagreb, 1941. (zabranjen). Pretisak: ArTresor, Zagreb, 1998.
7. Adolf Bratoljub Klaić (uz suradnju članova Hrvatskoga državnog ureda za jezik), *Koriensko pisanje*, Zagreb, 1942.
8. Franjo Cipra; Adolf Bratoljub Klaić (uz suradnju članova Ureda za hrvatski jezik), *Hrvatski pravopis*, Zagreb, 1944. Pretisak: *Hrvatski korijenski pravopis*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 1992.
9. Pravopisna komisija (stilizacija teksta: Ljudevit Jonke i Mihailo Stevanović): *Pravopis hrvatskosrpskoga književnog jezika s pravopisnim rječnikom*, Zagreb - Novi Sad, 1960.
10. Pravopisna komisija (prir. Ljudevit Jonke – Mihailo Stevanović), *Pravopis hrvatskosrpskoga jezika. Školsko izdanje*, Zagreb – Novi Sad 1960., 1962., 1964., 1966., 1967., 1968., 1969., 1970.
11. Stjepan Babić; Božidar Finka ; Milan Moguš, *Hrvatski pravopis*, Zagreb, 1971. (zabranjen). Pretisci: London 1972. i 1984., Zagreb 1990., 1994., 1995., 1996., 2000., 2002., 2003., 2004., 2006.
12. Vladimir Anić; Josip Silić, *Pravopisni priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Sveučilišna naklada Liber - Školska knjiga, Zagreb 1986., 1987., 1990., *Pravopis hrvatskoga jezika*, Novi Liber - Školska knjiga, Zagreb, 2001.
13. *Pravopisni priručnik. Dodatak Velikom rječniku hrvatskoga jezika* (prir. Ljiljana Jojić), Zagreb, 2003., 2004., 2006., 2009. (Djelo iz 2003. pretisnuto je triput bez numeriranih bibliografskih podataka o izdanjima.) *Pravopisni priručnik. Dodatak Enciklopedijskome rječniku hrvatskoga jezika*, Zagreb, 2004.

14. Stjepan Babić; Sanda Ham; Milan Moguš, *Hrvatski školski pravopis*, Zagreb 2005., 2008., 2009., 2012.
15. Lada Badurina; Ivan Marković; Krešimir Mićanović, *Hrvatski pravopis*, Zagreb 2007., 2008.
16. Stjepan Babić; Milan Moguš, *Hrvatski pravopis*, Školska knjiga, Zagreb 2010., 2011.
17. Ante Bičanić; Anđela Frančić; Lana Hudeček; Milica Mihaljević, *Pregled povijesti gramatike i pravopisa hrvatskoga jezika*, Croatica, Zagreb 2013.
18. Anđela Frančić; Bernardina Petrović, *Hrvatski jezik i jezična kultura*, Intergrafika-TTŽ, Zagreb 2013.
19. *Hrvatski pravopis* (gl. ur. Željko Jozić), Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb 2013.

U ovaj pregled hrvatske pravopisne bibliografije uključena su sva ona povijesna i suvremena djela koja su navodila i opisivala pravila pisanja na hrvatskome jeziku. Osim u suvremenim pravopisnim priručnicima, pravila za pisanje na hrvatskome jeziku nalaze se i u:

- ❖ pravopisnim priručnicima za čija su rješenja autori u predgovorima jasno istaknuli da su utemeljena na postojećim pravopisnim djelima te da pristupaju drugom metodologijom opisa i/ili drugoj ciljanoj publici, npr. Grečl, *Osnove pravilnoga pisanja* (1987.), Protuđer, *Pravopis, pravogovor, rječnik hrvatskoga književnog jezika* (2010.), Lončarić-Bičanić, *Priručnik za pravilno pisanje* (2000.)
- ❖ udžbenicima, vježbenicama i zadaćnicama hrvatskoga jezika za osnovnu ili srednju školu koji obuhvaćaju pravopisno gradivo, npr. Peruško, *Pravopisni priručnik za riječi s glasovima č, ć, dž, đ, ije, je* (1957.), Bikić, *Pravopisni priručnik hrvatskoga jezika: za osnovnu školu* (1997.), Čubrić i Barbaroša-Šikić, *Praktični školski pravopis: s vježbama i zadacima* (2012.)
- ❖ udžbenicima hrvatskoga jezika za učenje hrvatskoga jezika za strance, pisani na hrvatskome ili inome jeziku, npr. Udier i Gulešić Machata, *Razgovarajte s nama - gramatika i pravopis hrvatskoga jezika s vježbama za razine B2-C1* (2014.)
- ❖ starim hrvatskim gramatikama: Tadijanović 1761. i 1766., Relković 1767., Lanosović 1778., Kristijanović 1837. (na stranicama 229. – 240. pretiska iz 2012.), Starčević 1812. (slovopis se obrađuje na stranicama 17–24, a pravopis na stranicama 111–112), Babukić 1836. (na stranicama 61–62), Volarić 1854. (na stranicama 169. – 185.), Babukić 1854., Veber Tkalčević 1859. (na stranicama 165. – 177. pretiska iz 2005.), 1867. (na

stranicama 123. – 131.) i 1873. (na stranicama 206. – 212.), Mažuranić 1861. i 1869. (na stranicama 26. – 32.)

- ❖ slovopisnim priručnicima, npr. Džamanjić (1639.), Gaj (1830.)
- ❖ pravopisnim rječnicima, npr. Tkalec (1886.), Gavazzi (1906.), Esih (1940.)
- ❖ starim rječnicima, npr. Mikalja (1649.)
- ❖ jezičnim savjetnicima, npr. *Frol, Kako ćeš pravilno pisati? Osnovne gramatičke i pravopisne upute* (1940.), Matković, *Ah, taj hrvatski! Jezični savjetnik za svakoga* (2005.), *Jezični savjetnik* Coca-Cole HBC Hrvatska (2012.)
- ❖ općim jezičnim priručnicima, npr. Bičanić i dr. (2013.), Frančić-Petrović (2013.)
- ❖ strukovnim priručnicima za pisanje, npr. Mimica-Vunić, *Priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika za stenografe, daktilografe i ostale birotehničare* (1973.)
- ❖ repetitorijima, mementima ili podsjetnicima, npr. Soljačić, *Repetitorij hrvatskosrpske gramatike i pravopisa* (1938.), Protuđer, *Hrvatski pravopis - rječnik: podsjetnik pravopisnoga rječnika* (2006.), Puljiz, *Memento hrvatskoga jezika - bit hrvatskoga pravopisa* (2009.)
- ❖ jezičnim početnicama, slikovnicama ili ilustriranim djelima s pravopisnim temama, npr. Tadijanović (1761.), Bikić, *Pravopisni priručnik hrvatskoga jezika: za osnovnu školu* (1995.)
- ❖ drugim djelima, npr. tiskani prilog programske aplikacije pravopisnoga provjernika Batnožić-Ranilović-Silić, *Hrvatski računalni pravopis* (1996.), poster, plakati, interaktivni CD-ROM-ovi, mrežne stranice o hrvatskome pravopisu (*Pravopis hrvatskoga jezika na hrvatskoj Wikipediji* i dr.)

Sažetak

Ovaj rad bavi se analizom i istraživanjem pravopisnih pravila o pisanju općih imenica i pridjeva iz drugih stranih jezika što su ušli u hrvatski jezik. Analiza se provodi na temelju devet odabranih pravopisnih izdanja od *Hrvatskog pravopisa* Ivana Broza iz 1892. godine sve do *Hrvatskog pravopisa* koje je izdao Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje 2013. godine. Odabrana izdanja obuhvaćaju još pravopis Franje Cipre, Petra Guberine i Krune Krstića iz 1941. (pretisak), korijenski pravopis Franje Cipre i Adolfa Bratoljuba Klaića iz 1944. (pretisak), novosadski pravopis koje su priredili Ljudevit Jonke i Mihailo Stevanović iz 1960., Londonac Stjepana Babića, Božidara Finke i Milana Moguša iz 1971., pravopis Vladimira Anića i Josipa Silića iz 2001., Matičin pravopis Lade Badurine, Ivana Markovića i Krešimira Mićanovića iz 2008. i pravopis Stjepana Babića i Milana Moguša iz 2011. godine. Na temelju usporedbe pravopisnih pravila o pisanju općih imenica i pridjeva iz ovih devet knjiga pravopisa i ostalih jezičnih priručnika, u zadnjem se dijelu rada odgovara na pitanje kako se pravilno pišu oblici opće imenice i pridjevi od stranih imena i dobivaju se različiti odgovori, no na kraju se to uglavnom svodi na nastavak tradicije uz manje iznimke. Društveno-politička zbivanja u hrvatskoj državi bila su svakako faktor u zadržavanju jednakih pravopisnih pravila kroz mnogo godina i očito je da se željelo zadržati i očuvati hrvatsko. Suvremeni pravopisi ocrtavaju šarenu političku situaciju u nezavisnoj državi. U prvom se dijelu rada bavi tim političkim zbivanjima, Ilirskom pokretu, Ljudevitu Gaju i filološkim školama, a u drugom postupak prilagodbe stranih riječi hrvatskom jezičnom sustavu.

Ključne riječi: hrvatski pravopis - pisanje općih imenica iz drugih jezika - pisanje pridjeva iz drugih jezika

Summary

This paper focuses on the analysis and research of the orthographic rules for writing common nouns and adjectives from foreign languages which entered Croatian language. The analysis is conducted on the basis of nine books of Croatian orthography, from “Croatian orthography” by Ivan Broz from the year 1892 until “Croatian orthography” published by The Institute of Croatian Language and Linguistics in 2013. The selected editions used in this analysis aside from them are: the Franjo Cipra, Petar Guberina and Kruno Krstić edition from 1941 (reprint), the root orthography edition by Franjo Cipra and Adolf Bratoljub Klaić from 1944 (reprint), the Novi Sad orthography edited by Ljudevit Jonke and Mihailo Stevanović from 1960, the London orthography by Stjepan Babić, Božidar Finka and Milan Moguš from 1971, the Vladimir Anić and Josip Silić edition from 2001, the Matica orthography by Lada Badurina, Ivan Marković and Krešimir Mićanović from 2008 and the Stjepan Babić and Milan Moguš edition from 2011. Based on the comparison of the orthographic rules in these nine books of orthography and other linguistic manuals, the final part of this paper resolves the question on correct spelling of Croatian word forms from foreign languages, even though the books offer different suggestions, but at the end it is suggested to follow the traditional spelling. The socio-political situation in Croatia was an important factor in retaining the same orthographic rules throughout many years and it is obvious that the intention was to preserve the Croatian. Contemporary books of orthography depict the current colourful political situation in the independent country. The first part of this paper focuses on those political events, the Illyrian movement, Ljudevit Gaj and the linguistic schools, whereas the second part explains the adaptation of foreign words to the Croatian linguistic system.

Keywords: Croatian orthography - common nouns from foreign languages - adjectives from foreign languages